

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

Tractatus I. De Opinione probabili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

TRACTATUS PRIMVS.

DE

OPINIONE PROBABILI.

RESOLVTIO PRIMA.

An sit licitum, relicta opinione probabilis, & magis iura, sequi opinionem probabilem, & minus tutam? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 1.

RESOL. II.

An in administratione Sacramentorum liceat sequi opinionem probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori? Et in textu huius Resolutionis aliqui casus specialiter pro vray huius questionis explanantur. Ex p. 2. tr. 13. Ref. 2.

§ 1. **N**EGATIVE ex neotericis, respondet Antonius Perez in *Laurea Salmantina certamine* 10. n. 55. Comitulus in *resp. mor. lib. 1. quast. 15.* & ante illos Gabriel in 4. *dist. 15. q. 8. art. 1.* *dub. 2. in 3. probatione prime concl. 3. D. Anton. part. 1. rit. 3. c. 10. §. 10. reg. 4.* & ex Thomistis, Syluester, Caietanus, Conradus, Sotus, & alij. 2. Sed communiter Theologi contrariam sententiam amplexi sunt, & prater 17. Doctores quos citat, & sequitur Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 14.* docet etiam hanc sententiam Layman *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 2. n. 7.* Basilius Pontius *de matrim. lib. 10. c. 15. n. 4.* Malderus in 1. 2. *D. Thome, q. 19. art. 5. dist. 86. affer. 3.* Filiucius *tom. 2. tract. 2. c. 4. num. 128.* Tannerus in *p. 2. disp. 2. q. 4. dub. 1. n. 36.* Emanuel Barbofa in *remis. Doctor. ad ordin. Relig. Luste. lib. 3. tit. 64. n. 10.* Gasias de *beneficiis tom. 2. part. 1. 1. num. 361.* Villalob. in *summ. tom. 1. tract. 1. diff. 10. num. 2.* Sancius in *practis dispensationibus disp. 42. num. 12.* Lorca in *part. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2.* Martinez in *part. 2. tom. 1. quast. 29. art. 6.* Alvarez *ibid. disp. 80.* Santarellus *vari. resol. part. 1. q. 59. num. 4.* Barbofa in *collec. tom. 1. lib. 2. rit. 9. c. 1. num. 6.* Portel. in *addic. ad dubia regular. ver. opinio, n. 3.* Et ratio est, quia operans secundum opinionem probabilem, non potest iudicari temerarius, neque imprudens, habet enim pro se rationes alicuius momenti: ergo si sic operans, non est imprudens, nec temerarius, non peccat. Secundò, quia licet opinio tutior sit perfectior & securior, nemo tenetur sequi quod perfectius est, & quod securius, dummodo sequatur perfectum, ac tutum. Ergo, &c. Tertiò, quia cum omnimoda certitudo in rebus agendis haberi nequeat, sufficit, vt operemur cum certitudine probabilis, & non requiritur omnimoda certitudo: opinio autem minus probabilis, & minus tuta est alijs sufficiens ad bene operandum moraliter; esset enim onus intolerabile, & multis serupulis oppositum, si opiniones probabiliores semper inuestigare teneremur. Ergo, &c.

§ 1. **R**espondent communiter Doctores, Sacerdotem administrantem Sacramentum, relicta opinione probabiliori, non peccare contra reuerentiam debitam Sacramento, sed contra charitatem: nam in ordine ad penitentem, quando sententia diuersa sunt circa materiam & formam, vel aliquid, quod ad valorem Sacramenti requiratur, debet Sacerdos, ob periculum grauissimi detrimenti inde sequentis, relinquere opinionem probabilem, & probabiliorē amplecti. 2. Sed limitatur hæc sententia. Primò, circa essentialia Sacramentorum, quæ non sunt de necessitate salutis: nam in his administrandis, possumus vti quacunque opinione probabilis, probabiliori relicta: ita Lorca in *part. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2. fol. mibi 4. §.* Secundò, quando non est in potestate ministri sequi opinionem magis probabilem, vt quando tempore necessitatis non adest materia, v. g. frumentum potest quis consecrare in titha. Bonacina de *Sacram. disp. 2. quast. 1. punct. 4. num. 10.* cum Martinez *ubi infra.* Tertiò, quando defectus provenit ex parte suscipientis: vt si penitens veller confiteri cum attritione cognita. Sanchez *tom. 1. lib. 1. c. 6. num. 34.* cum Maldero *infra.* Quartò, quando quis minaretur ministranti mortem, aut aliud notabile damnum, nisi relicta sententia certa, iuxta probabilem conficeret Sacramentum, si tamen in contemptum Sacramenti, mortem non minaretur Perez in *Laurea Salmantina, certam. 10. c. 12. & 13.* & Sancius in *selectis, disp. 44. num. 12.* Et tandem, quando opiniones circa iurisdictionem Sacerdotis ad audiendas confessiones versantur: nam in tali casu potest Sacerdos sequi opinionem minus probabilem, probabiliori relicta, vt docet Villalob. in *summ. tom. 1. tract. 1. dub. 13. num. 5.* Malderus in *part. 2. q. 19. art. 5. disp. 86.* Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 1. c. 8. num. 35.* Martinez in *p. 2. tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 7.* Henriquez, Salas, Valquez, & alij, quicquid in contrarium asserat Sancius in *selectis, disp. 44. n. 19.* quia communis error, ex ea probabilis opinione ortus, satis est ad gestorum periculum Sacerdotem valorem, & Ecclesia stante opinione probabilis, confert tali Sacerdoti iurisdictionem. Vnde contra Sancium non peccabit Sacerdos simplex absolvens extremam vitam agentem, præsentem Sacerdote.

Sup. hoc infra in Ref. 1. §. secundo sic, & in 10. 7. tr. 1. ref. 92. §. 2. x his prope siuè & in tom. 1. tr. 3. rei. 127. prope finem, & in tom. 3. rei. 1. Ref. 60. §. 1. Confirman. tur, & h. c. infra ref. 5. & in tom. 1. tr. 6. ex Ref. 166. §. Respondetur primo. Sup. hoc in tom. 3. rei. 1. ex ref. 3. lege doctrinam §. 1. & 2. &c. sup. hoc in tom. 7. tr. 5. ex Ref. 76. vide §. vlt. &c. Sup. hoc infra in Ref. 4. & in ref. 5. signatet §. Sed & in tom. 7. tr. 1. ref. 92. §. Sed sic, & seq. & in tom. 3. tr. 1. ref. 4. & in tom. 1. tr. 5. ref. 56. §. 2. inter principium & medium, verif. Nam si, &c.

Sacerdote approbato; neque Parochum, excipientem in aliena diocesi confessiones, absque noua approbatione: vel si Sacerdos approbatus absoluerit à reuerentis ex opinione probabilis.

Sup. conten- to in hoc §. in Ref. 1. not. præter- ta, §. secun- do sic paulo post in tium & in Ref. in eodem §. Sed si, ad me- dium, vers. Adde, & c.

3. Adde, quòd in his casibus semper penitens se accusat de aliquo veniali, & cum simplex Sacerdos ad venialium absolutionem indubie habeat iurisdictionem, absoluetur cum opinione probabilis, gratiam cau- sabit, & sic penitenti nulla irrogabitur iniuria, vt no- tauit Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 26. sect. 6. n. 8. Sanch. in summ. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 3. Sancius in selectis, disp. 44. n. 24. & alij.

RESOL. III.

Sup. prima diffici. huius tituli in to. i. tr. 4. ref. 66. §. 2. à lin. 7. & seq. & in tom. 1. tr. 1. ex ref. 3. le- ge doctrinā §. 1. & 2. & aliarum eius primæ not. & hic in ref. præterita §. 2. ad lin. 10. vers. Tertio. Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. ref. 58. & le- ge etiam ref. §. 1. & 2. & alij.

Quam opinio eligenda sit, an illa, que est Sacramen- to fauorabilis, an illa, que est fauorabilis suscipienti? Et pro praxi adducitur, an qui petit Confessionem, possit absolui in articulo mortis etiam sine conditione: & in tali casu an sufficiat vnus testis sive testans infirmum signa penitentie indicasse: nec talem testem iurare, necessarium, nec Christianum esse oportebit? Ex p. 2. r. 13. Ref. 13.

1. R Espondeo eligendam esse opinionem fauo- rabilem, suscipienti, quia Sacramenta in- stituta sunt in fauorem fidei, vnde in hoc casu Sacramentum cedit iuri suo. Et ita contra Coque- tum in dissertatione de Confess. per literas c. 7. & alios qui petit confessionem, posse absolui in articulo mortis, existimo: & ita docet Syluius in 3. p. q. 9. art. 2. quæritur 4. ca. 2. Reginald. de off. Confess. c. 21. n. 16. Petr. Fey. in 3. p. q. 9. a. 2. disp. 2. Zambran. de cas. in mortis art. c. 1. dub. 2. Salas in p. 2. r. 8. disp. vnic. sect. 5. n. 56. Valent. tom. 2. disp. 7. q. 1. Bellarm. lib. 2. de pen. c. 6. Sanch. de mar. lib. 2. disp. 36. n. 8. Pelantius in addit. ad 3. p. de integritate Confessarij, q. 10. disput. 11. Pitigian. in 4. r. 2. disp. 7. q. 2. n. 1. a. concl. 4. Regin. in praxi, rati. lib. 8. c. 1. n. 8. Coninch. de Sacra. disp. 7. dub. 10. n. 99. Basil. Pontius de mar. lib. 1. c. 25. n. 8. Montefin. in p. 2. disp. 29. q. 5. n. 176. Filliuc. tom. 1. r. 7. c. 5. num. 120 Ludouicus de san Iuan. in sum. par. 1. tr. 1. de pen. q. 5. art. 19. Henriq. lib. 5. c. 1. §. 7. & alij.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. ref. 67.

2. Imò, existimo in tali casu posse Confessarium sine conditione absolvere. Nam ille, qui agens aliquam actionem, iudicat se non delinquere, ab òlute potest illam exercere; vnde quando Theologi asserunt, minitrandum esse Sacramentum sub condi- tione, quando dubitatur de valore Sacramenti: id intelligendum est, in dubio proprie, non autem in opinionibus, vt est in casu nostro. Et ita ex multis aliis rationibus docet Sancius in selectis, disp. 44. num. 32. qui etiam rectè, n. 35. docet, in tali casu sub condi- tione impertiendam esse absolutionem, nempe si ambiguitas intercederet, nisi signa sint ex dolore orta, vel ex angore, & angustia mortis, cum in tali casu prodelle possit infirmo, & non obesse Sacramento; vitatur namque sacrilegij periculum, conditione appo- sita.

Sup. hoc am- biguitate in tom. 1. tr. 4. Ref. 57. & c.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Ref. 59. per totam, & le- ge etiam aliam Ref. eius not. 2.

3. Notandum est etiam, quòd in tali casu suffi- ceret vnus testis fides, testantis infirmum signa penitentie iudicasse. Neque talem iurare neces- sarium est, nec talem testem Christianum esse oportebit.

RESOL. IV.

An in Sacramento penitentie, quando agitur de iurisdictione Confessarij, possit ille, & penitens vti in

eius administratione opinione probabilis, vtili a probabili? Et an in electione opinionum illa sit amplianda quæ- stio probabilior, & securior? Ex part. 4. tract. 4. & Mill. Ref. 4.

§. I. A ffirmatiuam sententiam docui contra Pe- regrinum in 3. part. tr. 2. resol. 3. sed ipse Pe- rum absolute in addit. ad nostr. confit. part. 1. quæ- stionem negatiuam sententiam tenet, & putat in tali casu ali- ter facientes esse sacrilegos, & se exponere periculo faciendi Sacramentum nullum.

2. Sed notandum est quòd quædam veritates à Christo institutæ sunt, vt sic fiant, & non aliter ca- leant; v. g. si fortè instituit quòd tipha, hordeum, vel amyllum materia non sit consecrations, sed panis triticus, vel quòd forma Baptismi sit aqua, & que nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti significatur, non que nomine genitoris, & geniti- & procedentis ab vtroque, vel quòd pars minima corporis abluta sufficiens non sit ad valorem Baptismi, & c. hæc igitur res cum à Christi institutione pendeat quoad suum valorem, sic, & non aliter, illum sortientur qualiter verera instituta sunt, quan- tum ex opinione probabilis aliter fiant, alie verò res sunt, quarum veritas à Summo Pontifice determinata existit, v. g. quòd talis Confessarius habeat iurisdictionem, vel non, aut quòd talis sit Parochus, vel non, vel quòd hic, vel talis contractus sit mati- monium, vel non, hoc, vel tale verum valorem habeat, vel non, aut quòd hæc, vel talis professio emissa à Religioso irrita sit, vel non, & c. hanc igitur rerum veritas in indiuisibili non consistit, sed iuxta opinionum varietatem multiplicatur, vnde quando opinio probabilis adeest circa earum valorem, tunc in adificationem Ecclesie Summus Pontifex illam approbat, & Ecclesia tacite in his casibus præbet iurisdictionem, alias nimis conscientie graua- tur, & ita hanc sententiam docet Caltus Palam in opere morali tom. 1. disput. 2. punct. 6. numero 9. Lessius libro 2. cap. 29. dub. 3. num. 68. Bonacina in Decalog. disp. 2. quæst. 4. punct. 9. numero 19. Malden in 1. 2. D. Thom. quæst. 19. art. 5. disp. 86. Vnde Sanchez in sum. tom. 1. libro 1. cap. 9. numero 15. ait. Quando opiniones circa iurisdictionem Sacra- dotis ad audiendas confessiones variantur, atque opinio probabilis docet illam habere, probabilior autem negat, talis Sacerdos nullo modo peccabit audiendo confessiones. Ita ille. Et ideo rectè Henriquez lib. 4. c. 14. num. 3. asseruit non esse minus potentem opinionem sapientium, quam vulgi errorum ad confere- dam iurisdictionem.

3. Hanc etiam opinionem præter Doctores citatos tenent omnes illi, qui docent approbatum ab vno Ordinario posse vbique eligi in Confessarium virtute Bullæ Cruciatæ, quorum nomine adduxi in 1. part. tract. 11. resol. 7. nam si quis eligeret hanc opinionem, relinqueret Confessarium certum pro incerto; sed quia in tali casu opinio probabilis est consensu Ecclesie, vt dictum est, confert iurisdictionem, ideo in praxi illam sequi posse non est dubitan- dum. Hanc etiam sententiam docent illi Doctores, qui existimant posse simpliciter Sacerdotem absolve- re moribundum præsentem proprio Parocho, quorum nomina adduxi in part. 1. tr. 5. resol. 5. & in hoc casu citati Doctores consequenter docent posse aliter relin- quere Confessarium certum pro incerto, sine vlla causa, & necessitate, & alios multos casus similes po- teram adducere; sed quia breuitati studeo, alio pro- pter opinionem probabilem Ecclesiam tribuere iurisdictionem Confessario.

4. Sed videamus quomodo hanc sententiam im-

pugnet Peregrinus, qui multa argumenta adducit, sed precipue reducuntur ad duo. Primum, quia in re gravi facit contra rectam rationem, nam iudicium consultationis non potest esse de minori bono; sed hoc accidit in casu nostro, eligendo probabilem sententiam, relicta probabiliori; ergo, &c. Respondeo, quod supposita probabilitate opinionis non est minus bonum illam sequi, quam oppositum, & si quis non peccat minus tutam sequendo, non minus tutam quam alius incedit quoad incurrendam culpam, quia non est dare magis, vel minus inter peccare, & non peccare, & cum una opinio non sit magis tuta, quam alia, quoad imputabilitatem ad culpam, consilium non habebit locum, ut dicitur vnam esse magis sequendam relicta altera, & ita qui iuxta opinionem minus probabilem operatur, non etiam contra rectum iudicium & consilium agit. Ita Sancius in selectis, disput. 42. numero 12. & post illum Castrus Palaus tom. 1. disput. 2. punct. 2. numero 3. & alij. Vnde Sanchez in summ. tom. 1. libro 1. capite 9. numero 14. recte docuit, quod nullus ad melius amplectendum altingitur, quod etiam docet Granada ubi supra infra num. 23. & ideo Merolla in Theol. disput. tom. 1. disput. 3. c. 4. num. 25 ex communi asseruit, quod quando quis sequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori, non facit contra rectam rationem, quia eo ipso quod est probabilis, est conformis rationi & estimationi prudentium.

Secundo sic argumentatur, qui in administratione Sacramenti Penitentiae relinquit opinionem probabilioris, peccat, quia voluntarie exponit se periculo faciendi Sacramentum irritum adversus etiam obligationem charitatis erga proximum, cui tenemur providere de certo remedio, ergo, &c. Respondeo quod etiam seculo periculo, quod in tali casu Ecclesia non praebet iurisdictionem, quod omnino negandum est; tamen, hoc non obstante, in nostro casu periculum irritandi Sacramentum, & per consequens damnationis proximi, de quibus tantum timet Peregrinus, moraliter loquendo, non potest adesse, nam cum in sacramento Penitentiae absolvens sit Sacerdos, & omnes simplices Sacerdotes habeant facultatem absolvendi a venialibus, & indirecte a mortalibus, consequenter sequitur Sacerdotem in tali casu conficere Sacramentum, & penitentem nullum subire periculum damnationis, si a Sacerdote absolvetur cum opinione probabili, nam cum homines quasi semper confitentur venialia cum mortalibus, absolventur in tali casu, de quo loquimur, directe a venialibus, & indirecte iustificantur a mortalibus, & ita docent & respondent ad argumentum Peregrini, Sanchez Malderus, Martines, & alij, quos in d. resolutione citavi, quibus nunc addo Ludovicum a Cruce in appendice de opinionibus dub. 3. per totum, Castrum Palaum in opere moral. tom. 1. disput. 2. punct. 5. numero 8. Bonacinam in Decalog. disput. 2. quest. 4. punct. 9. num. 20. Turrianum in selectis. disput. part. 1. disput. 21. dub. 2. & ideo Sancius in selectis. disput. 44. num. 24. sic ait. Est valde notandum quod in praedictis casibus non peccat contra charitatem, neque iustitiam minister absolvens cum opinione probabili circa iurisdictionem, dum penitens aliquid veniale simul cum mortalibus fateatur, quia cum simplex ad venialium absolutionem indubie habeat iurisdictionem, absolvens gratiam causabit. Ita ille. Et tandem Iacobus Granada in 1. D. Thom. controu. 2. tract. 2. disput. 4. sect. 4. numero 38. sic asserit. Mihi placet opinio affirmans, sufficere quod Confessarius secundum probabilem opinionem habeat iurisdictionem ad absolvendum, ut licite possit ministrare Sacramentum Penitentiae, quia reuera nullo periculo exponitur Sacramen-

tum, tum quia eo ipso quod Confessarius sequatur opinionem probabilem, datur communis error in populo, & facta ex tali errore sunt valida; tum etiam, quia in confessione semper penitens facit aliquid saltem veniale, supra quod certum est esse iurisdictionem in quolibet Confessario, & cum aliunde sit probabile quod possit absolvere a mortalibus, saltem cadet indirecte absolutio supra illa, & ita nulli periculo exponitur. Haec Granada.

6. Ad idverò, quod asserit Peregrinus, quod in electione opinionum illa sit amplectenda, quae probabilior & securior, responderet Sancius in selectis, disput. 42. numero 1. hoc esse falsum; sed ego non ita rigide hac sententiam improbo. Dico igitur esse sententiam magis communem & probabilioris illam, quae asserit in eligendis opinionibus sufficere sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori & tutiori; & ita docent 31. Doctores, quos ego adduxi in part. 2. tract. 13. resol. 1. & adducit Sancius ubi supra, & Merolla in disput. Theol. tom. 1. disput. 3. c. 4. numero 4.

7. Et tandem nota, quod pro sua firmanda sententia adducit duo loca Lessij, & Sancij, sed non faciunt ad rem, quia in dictis casibus cum penitens sciat Confessarium non habere iurisdictionem, certum est quod non potest pro libito ei confiteri: secus est in nostro casu, ubi penitens tenet, & iudicat stante opinione probabili Confessarium habere iurisdictionem; ceteras vero rationes à Peregrino adductas ex supradictis facile solui possunt, ideo ad alia Rescendamus.

RESOL. V.

An liceat uti iurisdictione probabili relicta certa? Idem est de materia, & forma. Ex p. 9. tr. 7. & Misc. a. Ref. 59.

§. 1. Attendas, quaeso, (amice Lector :) est enim quaestio quotidie in praxi occurrens, & ad illam negativè respondet novissimè Petrus Marchant. in Tribun. Sacramenti. tom. 1. tractat. 2. titul. 3. quest. 4. quod probat ex doctrina communi de Sacramentis, in quibus docetur, quod ubi materia certa, vel ex essentialibus certa, omnia requisita ad Sacramentum occurrunt, non liceat sine peccato mortali uti tantum probabilibus. Ex. g. in Baptismo, si habes ad manum aquam elementarem puram, non licet uti impura, ut lixivio, quamvis sit probabilis materia. Nec licet baptizare, si communem scias formam, & velis uti alia forma extraordinaria; ut aliquando ille ignarus, qui baptizabat: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quamvis enim formam istam quoad valorem ob ignorantiam idiomatis in homine illo simplici admisit Zacharias Papa; non tamen vltim illius approbavit. Item, nec licet uti hac forma: In nomine Genitoris, Geniti, & Spiritus Sancti, quamvis haec apud graves Scholasticos probabilis sit, ac generaliter in omnibus Sacramentis multa probabilia in eorum administratione occurrunt, quibus tamen (ubi adiunt certa) sine peccato mortali non possunt ministrari uti, relicta certis, tum ob periculum, tum ob irreverentiam, tum ob praesumptionem, & temeritatem in re tanti momenti spectante ad animarum salutem.

2. Ratio igitur fundamentalis in hoc Sacramento, & iudicio est: quia, cum iurisdictione sit vnum ex essentialiter requisitis ad hoc Sacramentum debitè ministrandum: sicut non licet in aliis Sacramentis probabilibus

Quae hic est supra ref. etiam 1. & in hac ipsa met Res. supra in §. Sed videamus, post medium, & in aliis eorum an notationum

Pro doctrina huius ref. in tom. 2. tr. 1. ex doctrina Ref. tom. 1. an te medium a veri, nunquam est, & ad medium praedicti, §. vers. Sequitur, & in aliis eius nor.

Et quamvis non plene sup. omnia contentis in hac Ref. legem tamen supra Ref. per totam & signat ex §. 2. ad medium, vers. Et tandem, & vide etiam alias ref. & §. an. nor. dist. vers. & tandem, & signat ter ia tom. 7. tr. 1. ex Ref. 99. lege §. alium eius

probabilibus tantum uti, relicta certis; sic multo minus hic licet; quia quis exponeret se periculo nil faciendi. Cum enim opinioni probabili subesse possit falsitas; ea solum quandoque, & rarissimum in causa multum rationabili, & necessitatis licet uti: cum nimirum, ob bonam fidem, & rationes occurrentes supplere censetur Ecclesia iurisdictionem, quae forte ratione falsitatis in ista opinione deesse possit: tunc autem tantum censetur Ecclesia supplere iurisdictionem, quando quis tali iurisdictione ex causa rationabilis utitur, & alia certa sine incommodo non est ad manum: nemini enim Ecclesia vult patrocinari in iis, quae planè irrationabilia sunt, aut fraude, dolo, vel animi praesumptione, & leuitate nituntur, siue quae contra propria, & expressa mandata planè voluntarie assumuntur; qualis est assumptio iurisdictionis probabilis tantum, relicta certa.] Hucusque Marchant.

3. Sed audiamus ex Societate Iesu sapientissimum Patrem Ouiedo in 1. 2. D. Thome, tract. 5. contr. 3. punct. 1. num. 33. & seq. ubi sic asserit: Credo, minime licere Sacramenta consecrari cum probabili iudicio circa iurisdictionem ministrari: sed idem dicendum est de probabilitate iurisdictionis, ac de probabilitate materiae, & formae: nam licet certum sit, Ecclesiam non posse supplere defectum materiae, & formae in sacramentis, & posse supplere defectum iurisdictionis eam tribuendo: tamen certum non est, Ecclesiam in hoc casu iurisdictionem supplere, seu eam conferre; id enim tantum probabile est, & non omnino certum: ergo, qui sic conficit Sacramenta, non potest habere certitudinem, sed tantum probabilitatem de eorum valore: Sacramenta enim ex hoc capite valide fieri, tantum esse probabile putat Suarez tom. 4. in 3. p. disput. 26. sect. 6. num. 7. & seqq. Addit tamen, probabilitatem hanc non dare certitudinem in hac re quaesitam, & de eo ait Salas tract. 8. disp. unica, sect. 10. num. 100. valde dubitare; & oppositum

Sup. hoc in tom. 3. tr. 1. Ref. 5. §. 1. & aliis eius auctoritatibus.

Sup. hoc errore communi, in Ref. praeterita, §. 2. per totum, signanter ad medium, & in tom. 7. tr. 1. Ref. 92. §. 1. Vnde inter medium, & finem, vers. Non solum iurisdictionis; quam quando est circa materiae, aut formae sufficientiam, quia hanc certum est, nec suppleri, nec posse ab Ecclesia suppleri; & illam suppleri sit valde probabile, cum certum sit, posse suppleri, facit, quod maius, minusve sit periculum, sicuti facit maior probabilitas circa sufficientiam materiae, & formae; & sicuti maior haec probabilitas licentiam non facit sic conficiendi Sacramentum, quia cum ea fiat periculum illud irritandi; sic neque illa, cum quae fiat simile periculum. Et haec omnia docet Ouiedo ubi supra.

4. Et tandem hanc sententiam nouissime docet doctus P. Bardi in Bullam Cruciatam, part. 2. tract. 5. cap. 1. sect. 1. 4. n. 185. & 187. quia, ait ille, in his, quae pertinent ad valorem Sacramentorum, non est licitum sequi opinionem probabilem, imò neque probabiliorem, quando tutiorem, & certam sequi possi-

mus; quia ut sic esset mortale periculum irritandi ipsum Sacramentum: nam posset euenire, ut id, quod existimabatur probabile, in re sit falsum; ac proinde de his, quae essentialiter requiruntur ad consecrandum ipsum Sacramentum Penitentiae; & idè, quando non est opinio certa, sed solum probabilis in Confessario esse iurisdictionem, tunc si à parte rei Confessarius illam non habet, absolutio, cum procedat à non habente iurisdictionem, erit protius nulla; neque contrariae opinioni suffragatur lex Babarius, quae licet habeat locum in casu communis erroris, in quo ad ritanda magna incommoda conferretur iurisdictione ex ipso iure; hoc tamen non est dicendum in casu, quo non est communis error, sed solum probabilis opinio inter Doctores: est enim maior ratio, ut iurisdictione de iure habenti titulum coloratum ex communi errore, quam ex probabili opinione: & ratio discriminis est, quia error communis vincit non potest, acque adeò non videtur consentaneum, ut penitentes, quae bona fide procedunt, frustrantur beneficio absolutionis, & repetere cogantur, cum magna animi perturbacione, omnes Confessiones factas tempore communis erroris, dum error ipse detegitur, sed quando iurisdictione Confessarii est posita in opinione probabili, poterit penitens alium adire Confessarium habentem certam, & indubitam iurisdictionem, à quo absoluetur; & si hoc non faciat, sibi imputari debet, & idè in tali casu Ecclesia, aut ius non debet tali Confessario iurisdictionem conferre.

5. Nec obstat dicere, non minus esse potentem Sapientium opinionem ad inducendam iurisdictionem, quam vulgi errorem: qui enim ita dicunt, non rectè assumunt extremae comparationis: nam loquentes de communi errore vulgi inducente iurisdictionem, solum vulgum, ut distinctum à doctis, qui sunt pars eiusdem populi: & idè si hoc pacto loquantur, falsum est, errorem solius vulgi esse sufficientem ad iurisdictionem inducendam, nisi sapientes sint adeò pauci in numero, ut verè, & absolute dici possit populus esse in errore circa iurisdictionem Confessarii: si verò per vulgum intelligant populum, ut verè intelligere debent; tunc sub populo comprehenduntur, & vulgares homines, & etiam sapientes: & ut sic fallum est, non minus potentem esse Sapientium opinionem, quam vulgi errorem; tum, quia hoc pacto error communitè afficit, & doctos, & indoctos; ac opinio illa solum inter pauciores totius populi reperitur: tum etiam, quia ut bene probant Auctores contrariae sententiae, error ille nequit vinci; sed dum est opinio, opinantes possunt sibi prouidere de alio Confessario ad vitandum nullitatis periculum; sed & tale morium excitans ad inquirendum alium Confessarium non habent, dum errore laborant; proinde in ordine ad hunc effectum longè potentior est populi error, quam sola quorundam Sapientium opinio. Et tandem post haec scripta inueni doctum Patrem Spinolam Congregationis S. Mariae de Elef. opin. disp. 1. sect. 6. com. 1. moralium supradicta omnia confirmare.

6. His tamen non obstantibus, licet supradicta sententia, ut visum est, validissimum firmiter rationibus; tamen communitè affirmatiuam sententiam tenent Doctores, quos ego alibi citavi, & me citato, adducit Ouiedo, ubi supra, quibus addè nouissime doctum Magistrum Serra in part. 2. D. Thome, tom. 2. quest. 19. art. 6. dub. 4. cuius verba hic etiam per extensum non grauebor apponere, sic itaque ait: [Dicendum est, in administratione Sacramentorum etiam esse licitum, omisso eo, quod tutius est, sequi opinionem probabilem asserentem sic vel sic validum, & non irritum fieri Sacramentum, aut eius effectum suscipi; si tamen Ecclesiae usus, & consuetudo id permittat, & non prohibeat.

prohibeat. Probatur: nam circa potestatem, ac iurisdictionem Sacerdotis ad absolvendum penitentem, sine qua nulla est absolutio, & Sacramentum Penitentiae est invalidum, multae sunt opiniones probabiles, qualis est asserens, in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absolvi penitentem, etiam praesente Sacerdote approbato, vel proprio; & asserens approbatum in vna Diocesi, posse in altera audire Confessiones habentium Bullam Cruciatam, eoque absolvi; sed has licitum est sequi, quoties se obtulerit occasio, etiamsi tutius esset penitentem in articulo mortis absolvi a Sacerdote proprio, & habentem Bullam Cruciatam absolvi ab approbato in Diocesi, in qua est, & ad quam pertinet: ergo, &c. Minor probatur: nam tales non solum asserunt probabiler, huiusmodi Sacerdotem habere potestatem, & iurisdictionem; sed etiam posse licite absolvi: sed opiniones probabiles asserentes licitum esse aliquid facere, licitum est sequi: ergo & praedictas. Confirmatur: nam, etiamsi in re falsa essent praedictae opiniones, tamen iuxta doctrinam sumptam ex leg. *Barbarius. de officio Praetoris*, de qua vide Caietanum in *summa, verb. Absolutionis impedimenta*, communis error ortus ex opinione probabili factus est ad gestorum per dictum Sacerdotem valorem, & stante opinione probabili Ecclesia confert tali Sacerdoti iurisdictionem: ergo praedictas opiniones sequens tutus in conscientia esse potest, & prudenter existimare, sufficienter cauere periculum damni spiritualis proximi, quod quamvis re ipsa esset, non imputaretur ipsi secundum prudentiam (quae non obligat ut semper cum euidencia operetur) agentis: alias qui domicilium habens in vno loco, ad alium se recipit moraturus ibi per annum, interimque volens matrimonium contrahere cum foemina, quae idem fecit, non esset de suo matrimonio, nec in conscientia tutus, siue eligeret, ut suo matrimonio assisteret, Parochum proprii domicilij, siue Parochum loci, ad quem ipse, & foemina se receperant; sunt enim de Parocho, qui debet assistere diuersae opinioni: sed hoc est falsum; quia talibus opinionibus stantibus valida sunt gesta per quemlibet ex illis Parochis: ergo, &c. Hinc colligitur, cur non sit licitum baptizare in nomine Genitoris, &c. nisi forte vtgeat aliqua necessitas, & minister non sciat nisi illam formam; licitum tamen sit absolvi accedentem ad Sacramentum Penitentiae cum sola attritione cognita; idem est, cum sunt opiniones probabiles circa iurisdictionem Sacerdotis ad absolvendum. Ratio enim est: quia illud non permittit communis usus, & consuetudo Ecclesiae, nisi in casu necessitatis; hoc vero permittit, sique hoc fieri potest licite. Ita *Serita loc. cit.* Vide etiam nouissimè *Fragosum de Regim. Reip. Chr. tomo 2. part. 2. lib. 8. disp. 19. §. 1. num. 23.*

7. Nota tamen, quod, etiamsi standum esset in prima sententia, concedit ipse Marchant, *vbi supra, quest. 5.* quod aliquando, vti licet iurisdictione tantum probabili: sic enim ait: [In tribus ferè casibus licet vti iurisdictione tantum probabili, etiam relicta certa; nimirum, ut bono penitentis consulatur; ut damnus euitetur; in congrua necessitate. Primum itaque, ut bono penitentis consulatur, ex. g. quia indiget consilio, adiutorio, doctrina solatio spirituali, singulari secreto; nec expedit, ut qui certam habet iurisdictionem modo hic, & nunc audiat eius Confessionem. Secundò, ut damnus euitetur; utpote, ne complex in cognitionem veniat, aut penitens in aliquam auctorem, vel damnosam suspensionem Confessarij incidat. Item, quia forte non confitebitur alteri, aut integram Confessionem non faciet. Tertio, in necessitate congrua: vt, quia implendum est praecipuum *Tom. VII.*

ptum, aut Indulgentia particularis lucrificanda, aut quia timetur non fore postea opportunum tempus confitendi, &c. Aduertendum verò, siadit Sacerdos, qui aequè bene audire possit, & certam iurisdictionem habeat, tunc Sacerdotem, qui tantum probabilem habet, debere abstinere.] Hæc Marchant, quæ aliquantum molliunt rigorem primæ sententiæ, quæ, vt verum fatear, nimis vtget, & validis fuscitur rationibus, vnde in praxi non esse deserendam puto.

RESOL. VI.

An Confessarius teneatur sequi penitentis opinionem? Et an Confessarius non proprius, vt Regularis, & non proprii Pastores, & Parochi, peccet mortaliter, vel tantum venialiter, si penitentem habentem pro se opinionem probabilem, nollet absolviere? Et an hoc etiam procedat, si Confessarius falsam esse opinionem penitentis existimat, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probata auctoritatis? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 11.

§. 1. **R**espondeo affirmatiuè cum Montefino in *p. 2. quest. 5. disp. 29. num. 198. Syluio in 3. p. 9. art. 2. quart. 4. cas. 2. Basilio Pontio de matrim. lib. 4. cap. 25. num. 8. Salas in p. 2. q. 21. tr. 8. sect. 9. à num. 82. Valentia tom. 3. disp. 5. q. 7. punct. 4. in fine. Azotio tom. 1. lib. 2. cap. 17. quest. 10. Villalobos in sum. tomo 1. tract. 1. dub. 12. num. 1. Suarez in 3. part. tomo 4. disp. 12. sect. 5. num. 4. Perez in *Laurea Salmantina*, certam. 10. cap. 13. num. 97. Nugno in addit. ad 3. part. q. 8. a. 4. dub. 4. Fernand. in exam. Theol. part. 3. cap. 6. §. 9. n. 25. Coninch. de Sacram. disp. 8. dub. 17. n. 135. & alij communiter; quia quoties Confessarius potest licite absolutionem impendere, ad illam exigendam habet ius iustitiæ penitens.*

4. Et licet Valquez in p. 2. tomo 1. disp. 62. cap. 7. num. 40. Montefinus in p. 2. disput. 29. q. 5. numero 159. & Salas *vbi supra*, putent solum peccare venialiter Confessarium non proprium, si penitentem habentem pro se opinionem probabilem, nollet absolviere: ego tamen verius cum Sanctio in *selectis, disp. 33. num. 54.* & Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 24.* puto peccare mortaliter, si de mortalibus sit facta confessio: nam onus graue esset penitentem obligare ad sua detergenda crimina alio Confessario absque necessitate.

3. Et hoc etiam procedit contra Rodriguez, etiamsi Confessarius falsam esse opinionem penitentis existimaret, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probata auctoritatis, vt docet Valentia in 2. 2. disp. 5. q. 7. punct. ult. in fine Sanchez, & Sanctius *vbi supra*, & alij. Et hæc omnia supradicta vera sunt, non solum in Confessario proprio penitentis, sed etiam in non proprio, vt sunt Regularis, & alij non proprii Pastores & Parochi, quicquid alij asserant. Vide Doctores citatos.

RESOL. VII.

An sit opinio probabilis asserere in articulo mortis, praesente Parocho, posse quemlibet Sacerdotem absolvi moribundum? Ex parte 4. tract. 4. & Milc. Ref. 161.

§. 1. **A**loysius Turrianus in *select. disp. cen. 2. censura Theol. dub. 77.* docet hanc opinionem esse *A 3* improbabili

improbabilem, & damnatam à Greg. XIII. & quod dixit Concil. Tridentin. in articulo mortis posse quemlibet Sacerdotem absolueri, intelligendum est de articulo mortis & necessitatis, quando non est ibi proprius Parochus, huic enim necessitati voluit Ecclesia succurrere, & propter tale periculum mortis probabilius opinio est eligenda, ne homo damnetur in æternum si minus probabilis sit falsa opinio. Sic ille.

2. Sed, ut verum fatear, hic auctor, ut sentiunt etiam multi viri docti ex eadem Societate, rigidè & paulum modestè se gerit in censurandis aliorum opinionibus, & ideo hanc opinionem, quam falsam ipse vocat, probabilem esse puto cum illis 13. Doctoribus quos citavi in part. 1. tract. 5. resol. 5. quibus nunc addo ex ipsamet Societate Emanuele Sa expurgatum, in ver. Absolutio, num. 3. & nouissimè Philibertum Marchinum in tract. de bello diuino, seu peste, part. 3. cap. 3. n. 10. & seq. ubi sic ait: Potest simplex Sacerdos in articulo mortis absolueri à quibusvis casibus & censuris reservatis, non solum in absentia, sed etiam in presentia cuiuslibet Confessarij approbati, vel Parochi, vel Superioris. Ratio est, quia simplices Sacerdotes pro articulo mortis pares sunt quoad iurisdictionem omnibus aliis Confessariis approbatis, nam si isti suam habent iurisdictionem ab Episcopo, illi habent eandem à Christo, vel à Concilio Tridentino, vel à Papa, neque solum illam habent in defectum aliorum Confessariorum, sed illam habent absolutè & simpliciter, Concilium enim non apposuit istas glossas & limitationes, sed loquitur absolutè: ergo neque nos illas apponere debemus. Ita ille. Concilium igitur nullum ordinem constituit, quia voluit in eo articulo amplissimum fauorem præstare fidelibus. Adde quod ut concessio vim suam obtineat, non requiritur ut motuum legislatoris in singulis casibus inueniatur, sed sufficit quòd interdum possit inueniri, quia non restringit concessionem ad casus particulares quibus necessitas re ipsa inuenitur, sed generaliter concedit, quia necessitas interdum subesse potest, & ideo, ut dixi, hanc sententiam puto probabilem esse. ut contraria probabilis etiam est, quam præter Doctores, quos supra citavi, tener P. Ochagauia de Sacrament. tract. 2. de confess. sacram. q. 35. num. 4. Ad rationes Turriani patet responso ex his quæ dicta sunt, & ex his quæ adducit ipsemet Turrianus loc. cit. part. 1. disp. 21. dub. 11.

Quæ nunc est in 10. 5. tr. 8. Ref. 26. signanter à S. ius. Tertio & in 1. 1. tr. 4. Ref. 43. & lege etiam doctrinam Ref. 44. & ibi in tr. 5. Ref. 7. Notandum est & seq. & in tr. 7. Ref. 41. 5. Verum, quo ad, & seq. sed lege eam à principio, vel saltem à 5. Sed supra dicta & vide etiam ibi ref. 41. & in tr. 5. tr. 1. Ref. 205 §. 2. ad medium à vers. Hoc autem, & in ref. 206. §. 1. ad lin. 2. & hic supra ex doctrina ref. 4. §. 3. signanter ad medium à vers. Hanc etiam. Et ut melius hanc quæst. dissoluere possit, & occurrerit illius obiectioibus, lege tamen si prius caput non dolet, in 10. 1. tr. 5. doctrinam ref. 4. & aliarum eius secundæ not. & ref. 2. & aliarum eius annotationum. Sup. hoc in 1. 3. tr. 1. ref. 41. §. ad secundum.

RESOL. VIII.

An quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam liceat sequi illam in articulo mortis? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 9.

§. 1. **N**egatiuam sententiam videtur docere Sanchez in summa, tom. 1. lib. 2. c. 1. n. c. sed aduersus illum insurgit alter Sanchez in selectis, disput. 19. num. 8. ubi sic asserit. Opinio, quæ in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cum in utroque tempore æqualiter constringatur homo, Deum non offendere. Tum, quia inter opiniones in conscientia securas, reuera vna non est securior altera quoad impeccabilitatem: nam supposito quòd operans iuxta quamlibet, nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex vna, quam ex alia opinione: cum nulla detur maior securitas quam non peccare. Ita Sancius.

RESOL. IX.

An opinio probabilis speculatiua sit semper probabilis practice? Ex p. 9. tr. 6. & Mlc. 1. Ref. 21.

§. 1. **P**ro affirmatiua sententia alibi adduxi Sanctium, Lugo, Narbonam, & alios, inter quos videtur etiam numerandus Magister Serra in part. 2. D. Thoma, tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 4. sic asserens: [Docent etiam plerique, opinionem, ut eam sequi liceat, debere esse probabilem, non solum speculatiua, sed etiam practice. Non desunt tamen, quibus hæc differentia displicet: nam, si quis probabiliter iudicat, licitum esse aliquid operari, cur id non poterit licite executioni mandare? Alia si operatio executioni mandata esset illicita, falsum esset tale iudicium, utpote non conforme rei existenti à parte rei: & hanc sententiam nouissimè tenet etiam Pellizarius, me etiam citato, in Man. Regu. 1. 1. 1. c. 1. n. 129. & me etiam citato, in Ioan. Regu. 1. 1. 1. c. 1. n. 129. & me etiam citato, Ioan. Henriquez in pp. Pract. sect. 1. q. 4.]

2. Sed, his non obstantibus, hanc sententiam nouissimè acriter impugnat Petrus Marchant in Tribuna. Sacr. tom. 1. tract. 5. tit. 5. q. 4. ubi ita ait: [Aduertendum est, quòd sicut opinio alia est practica, alia speculatiua, sic probabilitas debet distinguari in speculatiuam, & practicam. Speculatiua probabilitas est, quæ proprie non respicit actionem, aut practicum assensum; sed tantum abstractiuam quandam rationationem, siue alicuius veritatis, ut in intellectu manet, apprehensionem: quam explicare possumus per posse esse, vel posse verum esse. Practica probabilitas est, quæ ad assensum practicum, & ad dirigendam actionem, ut honesta sit, inclinatur, quam explicare possumus per rationabiliter posse, vel licere agere absque peccato. Quòd si hoc vitium in iudicio probabilitatis non excludatur, verè probabilem opinionem practicam posse formari omnino diffitetur. Vnde auertor quorundam Doctorem sensum, qui dicunt, se imaginari posse, qualiter, quòd speculatiue probabile est, id practice probabile quoad non sit; cum sit eadem rationationis via, quæ ex speculatione siue conclusionem speculatiua veritatis derivatur in practicum assensum, & electionem: etsi enim verum sit, quòd ex speculatione conclusionem omnis practica deriuatur; non tamen omnis veritas, siue conclusio speculatiua sufficiens est ad practicum probabilitatem, siue conclusionem inducendam. Ut enim dixi, speculatiua tantum concludit, posse esse verum, siue, veritatem conceptam subesse posse; Practica autem superaddit etiam in actum licitè exire, siue ad actum deduci posse; quod maioris difficultatis est, & ampliora principia requirit. Explico exemplo: Concludo speculatiue cum multis Theologis, Baptisimum posse subsistere adhibita forma: Abluo te in nomine Genitri, Genitri, & Spiritus, siue, ut alij. Barriozote in nomine Christi, ut dicunt Apostolos baptizasse: aut ut nonnulli speculatiue concipiunt, si quis ex fenestra puerum deticiat in fluium, formam Baptismi pronuntiando, verè baptizare. An autem, omni alio peccato circumscripto, practice liceret ut prædictis formis, aut actione similibus ad Baptisimum concurrere? concludendum practice esset, non licere. Etsi enim illi dicant, posse stare veritatem Baptismi in similibus; non concludunt tamen licere similibus uti in praxi. Vnde in sola speculatione manent; nullatenus autem in praxim inclinant: nisi fortè in extrema necessitate ubi quæcumque possibilia, quantumvis speculatiue tantum probabilia, interdum applicentur ex aliquo motivo

motio apprehenso. Quapropter communis est Doctorum sensus, multa esse speculatiue, & metaphysice probabilia, & possibilia, quae in praxi & improbabilia, & impossibilia sunt. Quod infinitis exemplis potest demonstrari. Hincque Marchant. Vnde, licet rationes pro affirmatiua sententia Sancij, magni sint ponderis, tamen negatiuae adhaesit etiam sapientissimus Quiedo in *part. 2. tract. 5. contr. 3. punct. 1. n. 10.* sic asserens: [Cum passim apud Authores reperitur, rem aliquam speculatiue esse probabilem; in praxi tamen amplectendam non esse, vel in praxi probabilem non esse; videndum est, quid Authores significare intendunt, dum admissa probabilitate speculatiua, practicum negant. Credo ego significare velle, talem actionem, praecise attendita sua natura simplicitate, & absolute, vndequaque in omni genere licitam esse; non posse tamen reduci ad praxim, quia moraliter impossibile est, vel valde difficile exerceri cum eisdem circumstantiis, quibus licita censetur, & sine aliis, rationes quarum vitietur. Sic de nonnullis tactibus asserunt Doctores, habitis propter delectationem, quae praecise refultat ex temperamento primatum qualitatum eiusdem rationis cum his, qui sunt in aliis corporibus inanimatis veneratoris non esse, & ita non habere malitiam lethalem. Verumtamen, qui tales tactus raro, aut nunquam sunt praecise propter talem delectationem, cuius signum est non ita fieri in rebus, ex quibus nulla alia delectatio potest capi; practice improbabile est, tales tactus non habere lethalem malitiam. Similiter potest dici res, quae praedicto modo probabiliter licita iudicatur, practice nullo modo probabilis propter annexum periculum; dicitur enim speculatiue probabilis periculo secluso; in re tamen nunquam talis res sine illo periculo continget: quia ex se magnam vim habet ad inclinandam voluntatem ad primum affectum. Similiter id, quod est speculatiue probabile ratione scandali, quia nunquam sine scandalo, aut saltem sine illius periculo fieri potest, practice improbabile dicitur. Quae praecipue locum habent in his, quae pertinent ad castitatem, in quibus facile dilabitur homo ad maiora, dum minora sibi permittit; & in materia de contractibus, in quibus vitium frequenter palliatur externis actionibus, quae secundum se licite apparent. Propter haec, aut alia extrinseca poterit id, quod speculatiue probabile est, attendita sua intrinseca natura, fieri practice improbabile; rem autem speculatiue probabilem, attendita illius natura, & practice improbabilem, nullo alio extrinseco attendito ego non percipio; & in hoc sensu credo recte docuisse Ioannem Sanchez, omnem opinionem speculatiue probabilem in re morali, practice probabilem esse: quia in hac materia speculatio ordinatur ad praxim, & praxis regula est speculatio.] Hae omnia Quiedo, ubi supra, satis quotidiana, & practabilia, atque ideo maxime notanda.

3. Et post haec scripta inueni, praeter Doctores citatos, negatiua sententiam contra Sancium docere etiam Ioseph. Rocafull. in *praxi Theolog. moral. rom. 2. part. 3. lib. 1. cap. 5. num. 41.* Quia ait ille, sicut quando aliquid secundum se speculatiue est, vel dubium, vel non probabile; potest tamen quis quoad praxim propter aliquas circumstantias illud iudicare probabile: v. g. speculatiue considerando, non apparet probabile, hominem innocentem esse damnandum; & tamen Iudex propter scientiam publicam, quae est secundum allegata, & probata, hominem, quem priuata scientia scit ipse certo esse innocentem, potest probabiliter condemnare: ergo pariter fieri poterit, vt aliquid appareat speculatiue probabile, quod tamen practice non sit probabile: non enim semper practice opinionis probabilitas, ex probabilitate opinionis speculatiuae desumenda est, habet siqui-

dem ipsa praxis quaedam incommoda vitare in executione se se offerentia, quae tamen, dum opinio intra limites speculationis manet, non occurrunt. Ex quo colligitur contra Sancium, facile percipi posse, opinionem speculatiue probabilem posse esse non practice probabilem: licet enim opinio practica regulariter pendeat ab opinione speculatiua sibi correspondente, tanquam a causa; tamen cum non attingantur per speculationem, nisi ea, quae ad rem secundum se pertinent, & non quae ex variis circumstantiis executionem talis opinionis comitantur; proinde non in omni euentu speculatiua opinio probabilis intra limites opinionis speculatiuae, est causa probabilitatis opinionis praedictae; sed haec ex aliis principiis pendere potest.] Itaque ex his omnibus apparet, quaestionem in hac Resoluitioe positam, magnos pro negatiua, & affirmatiua sententia patronos habere.

RESOL. X.

An opinio speculatiue probabilis semper in praxi tuto amplecti possit? Ex *part. 2. tr. 13. Ref. 12.*

§. 1. **A**liqui negatiue respondent, vt patet ex sup. hoc in multis exemplis. Ideo Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 7.* licet asserat, foeminas quinquagenarias a ieiunio liberatas esse, addit tamen, hanc sententiam speculatiue esse probabilem, non autem tutam in praxi.

2. Sed alter Sanchez *in selectis, disp. 54. num. 11.* impugnat hanc sententiam, eo quod intelligibile videtur, aliquam opinionem esse speculatiue probabilem, & in praxi tuto amplecti non posse: probabilitas namque practica a speculatiua differt, tanquam effectus a causa: id enim, quod quis opere exequitur iuste vel iniuste, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiue iudicauit posse agi licite, vel illicite. Qui ergo arbitratur speculatiue aliquid licite operari se posse, propter rationes probabiles id tuto executioni mandare poterit, alias nihil operabitur, nec alicuius fructus, siue momenti, erit illa speculatio probabilis, si ad opus esset impedita, & aequae comparari posse, speculatiua opinionem habentem, & pertimescentem operari practice ex ea, Tantalo, poma, & aquam ad labia propere habenti, impedimento tamen eis vti, siue frui. Ita Sancius, aduersus Sanchez. Sed an probabiliter, remitto me iudicio aliorum.

RESOL. XI.

An sit probabilis opinio aliquorum asserentium Equites Ierosolymis non esse vere Religiosos?
Et an virtute Cruciate possit commutari votum Religionis D. Iacobi, Calatravae, Alcantarae, non tamen Religionis D. Ioannis?
Et notatur Equites D. Iacobi, Alcantarae, Calatravae non esse vere Religiosos.
Et docetur legatum relictum sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, posse consequi, si aliquis efficiatur Eques Militensis. Ex *part. 11. tract. 4. & Misc. 4. Ref. 33.*

§. 1. **S**apius calanum sumpsi in meis operibus pro defensione dictorum Equitum, & nunc denuo libentissime sumo; & affirmatiue ad dubium propositum respondet Marcus Vidal in *Arca Theol. moral. tit. 1. Ref. 79. de iudice Inquis. 4. num. 24.* vbi sic ait, Aduertendum tamen haec omnia affirmata, & probata in hac secunda nostra conclusione esse probabilia, & in conscientia supposita tamen alia probabili opinione, quod Equites Hierosolymitani non sunt vere Religiosi: affirmant

Ref. 35. r. cursum prope finem, & in Ref. 16. s. Nec valet intermedium, & finem, vers. Respondeo. & in tom. 7. tr. 3. Ref. 99. § 2. breuiter ad medium, vers. verè, & in Ref. 100. etiam cursum, & in Ref. 149. Quatro secundo ad lin. 2. scilicet in tr. 1. Ref. 54. § 1. & latè in tam. 9. tr. 2. Ref. 262. § 1. & seq. cursum ibidem doctrina Ref. 167. & 169. & hic infra in tr. 4. Ref. 28. à lin. 2.

firmant aliqui Doctores, vt Ioan. Andreas, Gregorius Lopez, Bartolus, Baldus, Alexander, & alij, quos refert Roderic. in *Summ. quest. Regul. tom. 2. q. 62. arr. 13.* quimodò referent Azor. *tom. 1. lib. 13. cap. 3. quart. 2. vers. secundum est*; Abbas, Silu. Arm. & alij aperte docent huiusmodi Equites non esse propriè Religiosos, sed latè tantum. Ita ille.

2. Sed proflus aduersus illam contrariam omninò firmandum est; & ideo Pater Turrianus in *ensuris Theol. cent. 3. dub. 18.* sic ait, An sit probabile asserere, milites S. Ioannis non esse Religiosos? Non desuit qui ita sentiat, sed omninò improbabile est, vt multi sentiant, & constabit ex dicendis infra de essentia status Religiosi. Hæc Turrianus.

3. Vnde stante communi opinione DD. & tot Bullis Pontificiis apertissimè loquentibus, sacrarum Congregationum responsionibus, & S. Rotæ infinitis Decisionibus, tenerarium existimo hodie aliter sentire, ac docere: & idè Magister Texeda ex inclito Ordine Dominicano in *controu. Theol. mor. tom. 1. lib. 1. tract. 1. controu. 2. num. 5.* sic asserit: Dico teritiò Equites Militares D. Ioan. pro vt nunc sunt in Ecclesia, sunt verè, & propriè religiosi, & in vero statu religioso. Hæc conclusio est communis, & probatur, quia emittunt tria essentialia vota in manibus Prælati, in Religione militari approbata, quæ est vera Religio instituta, & confirmata ab Vrbano Pontifice Max. propter bonum, & religiosum finem, scilicet iustum bellum quod suapte natura ordinatur ad defendendam fidem Christianam, & Ecclesiam ab insidiis inimicorum eius, ergo, prob. anteced. quia huiusmodi Equites militares emittunt verum, & integrum votum castitatis secundum regulam approbatam, & votum obedientiæ in manibus superioris, & promittunt perfectam paupertatem, qualiter illi statui decens est, & efficiuntur dominij incapaces, ergo, &c. Hæc ille, & vt dixi communiter Doctores.

4. Rectè itaque Pater Lezana in *summ. quest. Reg. tom. 2. c. 5. num. 5.* dixit pro comperto esse, Milites S. Ioan. veros esse Religiosos, & Leander de *Sacr. 10. 2. tr. 4. d. 14. quest. 110.* & Pellizarius in *Man. Regul. t. 1. tr. 1. c. 3. n. 30.* dicunt hoc indubitatum esse, & certissimum.

5. Hinc Ioannes de Soria in *Epilogo summarum part. 2. tr. 1. sect. 4. disp. 2. §. circa commutationem*, sic ait: Item potest commutari virtute Bullæ votum Religionis D. Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ: quia sub opinione est, an sit reseruatum; minimè tamen votum Melitenis; quia isti equites sunt verè Religiosi, taliter, vt per professionem dirimatur matrimonium ratum.

6. Et idè non grauabor hic apponere verba Magistri Gallego in *Bulla Cruciatæ cap. 9. claus. 9. part. 3. dub. 160.* sic itaque asserit. [El voto de entrar en la Religion militar de los Cavaleros de la orden de San Iuan es reseruado al Sumo Pontifice; y affini el Obispo le puede dispensar, ni el confessor por la Bula comutar, porque esta es verdadera, y propria Religion, tienen por instituto, y profession solemne la castidad, de suerte que no se pueden casar: y assi el Cavalero que professasse en esta Religion de San Iuan, aunque estuuiessse casado por palabras de presente, no auiendo consumado el matrimonio es la profession valida, y se dirime y anula el matrimonio rato no consumado, como sucede en las demas Religiones que tiene la Iglesia como ensena nuestro maestro Fr. Pedro de Ledesma de matrimonio questione sexagesima prima, articulo secundo. en la solucion del argumento quarto principal, y en la suma de matrimonio cap. 28. circa del fin. y de hecho se hà dado por nulo el matrimonio rato no consumado contrahido por vn Cavalero que professò en la orden de San Iuan, como afirma Tho.

Sup. primo contento in hoc latè in tom. 4. tr. 3. Ref. 99. & c.

Sup. hoc ex contentis in seqq. §§. vlt. que adnor. seq. in c. 4. tr. 3. Ref. 98. §. Et idè.

Sanchez lib. 2. de matrimon. disputat. 18.

7. De manera que esta esclarecida orden militar de San Iuan, de tanta importancia para vna Monarquia Christiana, y exaltacion de la Santa Fe Catolica es verdadera y propia Religion contres votos solemnes de Pobreza, Obedientia, y Castidad.] Ita ille.

Vide etiam Andream Mendo in *Bulla Cruciatæ disp. 26. c. 12.*

8. Non debet igitur Pater Vidal contrariam sententiam probabilem vocare, & Auctores (quos pro fecit) vel loquuntur de aliis Religionibus militariibus, vel non viderunt tot Bullas Pontificum, declarationes Cardinalium, & Rotæ decisiones, quæ postea prodierunt, vel non sunt audiendi, cum loquantur contra tarentem Doctorem, & qui contra omnes loquuntur, non bene loquuntur.

9. Nota verò, quod post hæc scripta inueni Magistrum Texeda in *Controu. Theol. moral. tom. 2. lib. 4. tr. 2. controu. 17.* qui cum acriter pugnaffet contra Machinum asserendum Equites D. Jacobi, Calatravæ, &c. non esse verè Religiosos, tamen postea n. 63. fol. 374. fatetur aliter dicendum esse de Equitibus Hierosolymitanis, quos esse veros Religiosos ex vi voti, dicendum esse confirmat.

10. Ex his ego olim interrogatus respondi, quod legatum in Testamento relicto sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, possit consequi si talis efficiatur Eques Melitenis, sicuti si quis vouisset Religionem, satisfaceret voto ingrediendo Religionem Hierosolymitanam, vt ego alibi probabiliter firmavi, & me citato concedit etiam Vidali, vbi supra.

11. Post hæc scripta præter Doctores citatos, sententiam Patris Vidali nouissimè inuenio tanquam improbabilem damnare doctum, & amicum Patrem Escobar de Mendoza in *Theol. moral. lib. 7. sect. 2. c. 44. Prob. 91. n. 736.*

RESOL. XII.

An Responsor casus conscientia possit consilere in his que pertinent ad utilitatem interrogantis, iuxta aliam opinionem, contra propriam; ita vt sit deus, qui possit relicta opinione, quam probabiliter existeret iuxta probabilem consilere, quando penitens committit litem eximet, v.g. ab obligatione restitutionis, & alia, quæ quæcumque?

Et quid autem, quando ipse Responsor ad quidpiam obligat?

Et an quando supradictus Responsor casum interrogatur, quid ipse sentiat esse verius, & probabilius, an tunc debeat consilere, quod ipse indicat esse verius, & probabilius? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 14.

1 §. Respondeo affirmatiuè cum Sayro lib. 1. cap. 6. num. 11. Valquez in p. 2. tom. 1. disp. 61. num. 14. Sanch. in *summ. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 19.* & aliis. Imò aliquando tenetur opinionem liberantem, & benigniorem interroganti declarare, quando de opinione liberante, & benigniori interrogatur à penitente, seu petente consilium, vt docet Salas in p. 2. tom. 1. tr. 8. disput. unica, sect. 9. n. 85. & sect. 10. num. 9. Sanchez vbi supra. num. 21. & Sancius in *selectis disp. 33. n. 52.*

2. Sed non grauabor hic apponere verba Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 1. dub. 12. num. 2.* [Anque el confessor tenga vna opinion probable, y sabe, que ay otra, que fauore ce al penitente, la qual el penitente no sabe deue el Confessor seguir la que fauorece al penitente.] Itaque, vt cum Becano in p. 2. tract. 1. c. 9. num. 16. claudam hanc resolutionem dico, quod debet vnusquisque ita consilium præstare, vt non mentatur.

De Opinione probabili Ref. XIII. &c. 9

mentatur, non tamen necesse est ut id consulat, quod ipse iudicat esse probabilis. Nam si interrogaretur quid ipse sentiat, esse verius, vel probabilis, tunc debet consulere, quod ipse iudicat esse verius, vel probabilis. Si autem solum interrogaretur de practica obligatione, potest sepe consulere id tanquam licitum, quod ipse iudicat esse minus probabile. Nam consilium magis spectat ad iudicium practicum, quam ad speculationem. Unde sepe non solum recte, sed etiam melius faceret, ita consulendo, ut vel utilitatis proximi rationem habeat, vel id consulet, quod facilius, & cum minori periculo potest ab alio praestari. Hac Becanus, multum conducentia pro responsoribus casuum conscientia.

Quoad hanc legem doctrinam Ref. practicae etc.

3. Notandum est etiam, quod recte Vasquez in p. 2. disp. 62. c. 9. num. 47. & disput. 63. c. 3. num. 14. & Salas in p. 2. tr. 8. disp. unica. sect. 9. num. 85. notavit, tunc posse virum doctum relicta opinione, quam probabilior credit, iuxta probabilem consulere, quando petentem consilium eximit, v. g. ab obligatione restitutionis, & alia quacumque, secus autem, quando ipsum ad quippiam obligat. Unde non est audiendus Sanchez in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 9. numero 21. qui contrarium docet.

RESOL. XIII.

An copio, quod aliqua opinio in aliquo libro invenitur impressa, existimanda sit probabilis? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 60.

§. 1. **A**D hoc dubium respondet Ioseph Rocafull, in praxi Theolog. moral. tom. 2. part. 3. lib. 3. cap. 2. num. 20. Quod si liber sit alicuius Doctoris iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis; dum non constet reiectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem. Et ratio est: quia, si ore tenus consultus Doctor grauis id doceret, doctrina illa esset probabilis: ergo scriptis tradita, & typis mandata erit pro probabili habenda; maxime quia quod typis mandatur, magna circumspexione & attentione elaboratum praesumitur, & Doctorum virorum iudicio, ac censura probatum est. Quod si liber sit alicuius Doctoris antiqui, non protinus illius opinio probabilis habenda est: nam potest esse antiquata iam, & à Sede Apostolica reprobata, & potest à Iunioribus aliqua ratio, lex, vel decretum maximam vim habens contra illam opinionem, & planè conuincens esse falsam, animaduersa esse, quibus stantibus antiqua illa opinio, quamuis, dum hac non constabant, esset probabilis, nostro tempore improbabilis est facta. Ceterum, si istis nouiter animaduersis contra antiquam opinionem, adhuc sint Doctores Neoterici, qui illam propugnent, & rationibus contrariis satisfaciant, & oppositas leges, siue decreta exponant, antiquorum opinio adhuc probabilitatis virorem conferuare existimanda est. [Ita Rocafull.]

2. Sed hoc displicet Petro Marchant, in Tribun. Sacrament. tract. 5. tit. 5. quest. 5. vbi sic ait: [Pater, quam periculosum sit sequi quorumlibet Authorum, & Doctorum opinionem ex sola auctoritate, quod illas in suis libris referant, & permittantur imprimi; neque enim praelum, neque impressio, aut etiam censura euulgari permittens librum, dat auctoritatem opinionibus singulis, aut Authorum sententiis, quae in libro reperiuntur: neque liber ipse, ed quod approbatus est, indicat omnes opiniones probatas; sed sufficit, quod liber, siue Author, nihil contra fidem, aut bonos mores aperte doceat, aut apertos errores seminet. In tantum verò eorum opiniones existimandae sunt, in quantum rationes sunt legi conformes, &

non plus.] Hac ille, cui quidem ego libenter adhaereo.

RESOL. XIV.

An auctoritas vnius Doctoris probi, & docti reddat opinionem probabilem? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 30.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Angelus, Nauarrius, Valentia, & Sa, quos citat & sequitur Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 7. quia illa est opinio probabilis, quae non leui innititur fundamento; sed auctoritas viri docti, & pij non est leue fundamentum, maxime si adducat aliquam rationem probabilem, & eius opinio non sit contra communem, ergo, &c.

2. Sed hanc sententiam ita absolute prolatam non placet Laurentio de Portel in dub. Regular. ver. opinio eligenda, num. 4. & ideo illam limitat, ut vera sit in casu nouo nunquam ab aliis disputato, tunc enim quis poterit quietari cum dicto vniuerso tantum Theologi dicentis licere, & aliquam rationem habentis; secus in casu à multis aliis ventilato, & pluribus rationibus in contrarium ac Doctoribus munito; tunc enim non est acquiescendum vnius Doctoris dicto, obstantibus aliis multis, & Doctoribus, & rationibus, & sic est intelligendus D. Thom. cum dixit, posse aliquem acquiescere dicto solius Magistri, in casu scilicet nunquam ab aliis ventilato, & cuius noni casus ipse Magister resolutionem colligit ex dictis ab aliis. Ita Portel.

3. Sed non desinam hic adnotare sententiam affirmatiuam Sanchez sine vlla limitatione, docere etiam absolute Merollam tom. 1. disput. 3. cap. 4. dub. 1. num. 4. Fillucium tom. 2. tract. 21. cap. 3. num. 134. & alios.

4. Notandum est tamen hic obiter cum Villalobos in summa tom. 1. tr. 5. 1. diff. 7. n. 1. [Que la opinion de vn Doctor singular, que sustenta el valor del matrimonio ya hecho, como se funde en razon probable, se ha de preferir a la opinion de muchos, que la impugnen como dicen Hostiensis. Iuan Andres Ancazano, Alexandro de Neuo in c. si vide cognat. spir. y que esta doctrina de vn Doctor singular se estienda a qualquiera causa pia lo dize Beroto in c. 1. num. 281. de consuet.]. Ita ille, cuius sententiam sequitur Castrus Palaus in opere mortali tom. 1. disp. 2. punct. 1. n. 12.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 2. Ref. 340. latè in § 128. in tom. 5. tr. 9. Ref. 1. §. Ec post. cùsim ad lin. 9. & in tom. 3. tr. 6. Ref. 88. §. VI. detur, in fin. & ibi in tr. 4. Refol. 3. paulo post intium, v. g. Respondeo. & in tr. 7. tr. 1. ref. 249. §. 2. ad medium, a vers. Sed cum auctoritas.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. ref. 135 & in tom. 9. tr. 2. ref. 140. & cùsim in aliis §§. & vers. earum annotatio num.

RESOL. XV.

An quando varietas opinionum versatur inter superiorem, & subditum, teneatur subditum obedire? Et an Superior non possit iuste punire subditum non obediens dictum ad id opinione probabili? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 10.

§. 1. **A**D hanc questionem respondet Villalobos in summa tom. 1. tract. 1. dub. 11. n. 12. Malderus in p. 2. q. 19. art. 5. disput. 86. §. dico quarto. Sayrus in Clauis Regia, lib. 1. c. 12. n. 6. Sanchez in summa, tom. 2. lib. 6. c. 3. n. 7. Turrianus in 2. 2. disp. 50. dub. 5. n. 9. Salas in p. 2. tom. 1. tr. 8. disp. unica. sect. 8. n. 76. & seq. Vasquez in p. 2. tom. 1. disp. 62. num. 32. & seq. Lessius lib. 2. c. 11. dub. 9. num. 76. & seq. & distinguunt multos casus, quos refert, & impugnat Ioannes Sancius in suis selectis, disp. 33. per totam; vbi absolute probat ex multis hanc conclusionem, subditum non constringi obedire, quoties opinio aliqua probabilis asseruerit, ipsum non

Sup. hoc in ref. seq. & in tom. 7. tr. 1. ref. 133. §. 2. ad medium, à vers. idem dicent. & in tom. 5. tr. ex lata doctrina ref. 31. per totam, signanter à §. Sed ad, & §. Verum, &

De Opinione probabili. Resol. XVIII. II

Turrjanam in 2. 2. tom. 1. *disp.* 90. *dub.* 2. Perez in *Lauica Salamantina*, certamine 10. c. 13. *num.* 98. *Tannerum* in 2. 2. *disp.* 2. 9. 6. *dub.* 4. *per totum*. Reginaldum in *praxi*. tom. 2. *lib.* 21. *num.* 92. *Egidium* de *Coniuncta de actibus supernaturalibus*, *tract.* 3. *disp.* 31. *dub.* 2. & 4. *per totum*.

RESOL. XVIII.

An si duo Reges habeant ius probabile, ad successionem alicuius Regni, possint illud armis occupare, non expellata sententia iudicum?

Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa ius dicere?

Et docetur posse Reges, stante opinione probabili, inferre bellum alteri Principi Regnum, ex opinione probabili etiam possidentis; & posse dari bellum ex una, & parte iustum.

Et inferitur ex testamento minus solemniter acquiri ius ad rem legitimam, & eam posse clam a possidente tolli priuata autoritate, secluso tamen scandalo. Ex parte 9. *tract.* 8. & *Misc.* 3. *Ref.* 70. *alias* 69.

1 § Difficilis questio, & quæ torquet doctorum hominum ingenia. Et ad illam negatiuè respondet Pater Valquez in *part.* 2. *disp.* 64. c. 3. docet enim, etiam si alicui Regi videatur probabilissimum suum Ius, consultis Doctoribus, & Legispetitis, non tamen ei licere armis causam definire; quia barbarorum esse videtur melius ius Regni in armis ponere: ergo dubium in iure, iuridicè, non armis est decidendum. Censet igitur tunc eos, si habeant supra se alium superiorem in temporalibus, apud illum teneri causam agere; quod etiam extendit ad causam, in quo licet supermi sint; agunt tamen de Comitatu, aut Principatu alteri Regi subiecto; tunc enim in puncto illius Regni sunt planè ei tertio quasi subditi; vt Rex Hispania ratione Burgundia olim erat subiectus Regi Gallia; etiam ratione Mediolani, & Belgij est subiectus Imperatori, licet alioquin supremus sit in temporalibus. Quod si ratione Regni, de quo agitur, nec alio modo, sint alteri subiecti; tunc vtrumque debere stare iudicio Regni ipsius, de quo agitur; quia ad illud Regnum, deficiente hærede, pertinet de Regè prouidere. Et ita dicit factum in Regno Aragonia tempore Sancti Vincentij Ferrerij. Omnes enim contententes, & litigantes coacti sunt stare iudicio Regni.

2. Addit tamen quando alter ex litigantibus habet suspectum ipsum Regnum, licitum ipsi esse eius iudicium recusare, & in arbitros Iudices litem renocare; tenerique competitorum stare huic iuxta petitioni. Reicit autem ibi sententiam Nauarri in *Manual*, *cap.* 25. *num.* 4. & *Victoria*; qui videntur insinuare, si supremus Iudex consultis Doctoribus iudicet se debere probabilius Ius, posse tunc armis illud velle occupare, atque hanc doctrinam nihil habere probabilitatis, immò, & perniciosam esse Reipublica. Hæc in Summa Valquez, cui adde Oniedum in *part.* 2. *tract.* 5. *contr.* 3. *punct.* 7. *num.* 89. & sequentibus. Valasum de *success. Regni Portugallia*, *part.* 2. *punct.* 1. §. 10. *num.* 35. & sequentibus. Palaum *tom.* 1. *disp.* 2. *punct.* 7. *num.* 9. Montefinum in *part.* 2. *tom.* 2. *disp.* 29. *quest.* 5. §. 6. n. 222.

3. Probatur; quia omnis controuersia, quæ inter opiniones versatur circa Ius aliquod, non potentia, & armis, sed iudicio dirimenda est: barbarorum enim videtur melius, Ius regnandi in potentioribus armis continere. Deinde bellum illud non potest esse actus iurisdictionis, neque sententia exequutio; quia asserere Regem posse sibi Ius dicere contra alium, ab omni ratione aliena videtur: quomodo enim ius dicen-

dum est contra partem, quæ non potest cogi ad comparandum in iudicio, & contra alium nullo modo inferiori; cum par in partem iurisdictionem habere nequeat, & pars inaudita nullo modo possit condemnari. Deinde vergit in magnam populorum perniciem, licentiam hanc bellum mouendi Principibus concedere, cum ipsi alio modo possint iuri suo consulere. Deinde non potest esse actus iustitiae vindictiue; quia neuter Rex iniuriarum facit alteri; ergo nullum est caput, ex quo possit bellum istud licitum fieri.

4. Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa Ius dicere? & respondent citati Doctores, quòd iudicium illud poterit ad arbitros ab vtroque Rege assignatos remitti, vel standum erit iudicio regni, de quo contenditur. Primum docet Nauarr. *suprà*, & sanum consilium fore docet Suarez, de *Charit.* *disp.* 13. *sect.* 6. Posterius docet Valquez, Palaus, Montefinum locis citatis *Salas tract.* 8. *disp.* *unica*, *sect.* 13. & Gaspar Hurtado, *disp.* 4. *diffic.* 12. qui asserunt, si aliquis ex litigantibus suspectos habeat Iudices regni vacantis, ad arbitros recurrendum esse, ratio est, quia deficiente rege, Regnum est regula dirimens controuersias in ipso; & ita in Aragonia res peracta est tempore Sancti Vincentij Ferrerij. Inuat etiam exemplum Ecclesia; quæ dirimit dubium ortum circa Summum Pontificatum, & Ius dicit litigantibus, cui standum est. Si autem contentio non sit de regno aliquo, sed de re aliâ ad Iudices recurrere necesse erit. Si autem nolit aliquis ex litigantibus ad hæc rationabilia media venire, iure poterit ab alio propter iniuriam factam armis oppugnari.

5. Sed in hac difficillima questione mihi placet adherere opinioni Patris Arriaga *tom.* 1. in *p.* 2. *disp.* 24. *sect.* 5. *num.* 44. vbi impugnans ea, quæ supra notauimus ex Valquez, sic ait: Crediderim in hac questione primò. Patrem Valquez adhuc non respondisse toti difficultati; nam dissensio probabilis inter duos Reges potest esse, non solum quando agitur de iure in aliquod regnum (quod Ius decidi ab ipso regno forte poterit, de quo statim) sed quando ex alias causas probabile est, posse alteri Regi bellum inferre, independenter à iure successionis, v.g. alter creditur probabiliter fauisse meis hostibus, & grauissimum mihi damnum intulisse; inde ego probabiliter iudico me habere Ius illum inuadendi, vt damna refarciam. Certè litem hanc probabilem non potest regnum decidere, quia ea non est de iure successionis, quis ergo decideret? eodem planè modo possunt excogitari multi alij casus, in quibus solum sit ea probabilis opinio de iure in alterum Regem, quæque decidi nequeat à Regno: ergo non satisfacit adæquatè Valquez dubio precedenti.

6. Secundò cenfeo, in Nauarri doctrinam non habere vim argumenta illius: nam Nauarrus supponit, si per viam iustitiae possit litem componi, debere eo modo componi: ibi autem non excludit Nauarrus ideò inter Reges Supremos non posse iuridicè litem decidi, ea præcisè ratione, quòd non habent superiorem: vt Valquez ei attribuit; sed docet, ideò non posse decidi verè, quia & carent superiore; & iura vtriusque, seu pretensio est ab antiquo, & obscura: quibus supponit, etiam si non haberent supremum, per iuris peritos debere causam decidi, si aliundè non repugnaret ob obscuritatem, vt dixi, iurium. Hoc autem dato, non sequitur eum Regem more barbarorum procedere, qui totum Ius in armis ponit; quando & supponitur prius teneri iurisperitos consulere, deinde Iudices arbitros; ac tandem, si eo modo nihil obtineat, posse armis suum Ius propugnare.

7. Tertio cenfeo, in aliquibus regnis vbi electio Regis ad Regnum pertinet, locum habere doctrinam Valquez; quia ille debet causam successionis decidere, ad

re, ad quem spectat successorem eligere; & ob eam rationem meritò in Aragonia ad regni iudicium recursus est eo tempore; quia Aragoniæ Regnum elegit sibi olim Reges, & præscripsit illis certas regulas; unde de facto illi præcedunt se habere quædam privilegia, quæ à Regibus non possunt reuocari; imò in multis rebus debere Reges stare iudicio regni, aut Iudicis, quem in *cap. ipsi* vocant.

8. In aliis tamen regnijs, quæ à Regibus primum armis occupata sunt, & regnum non censetur habere vllum eligendi Ius, vt Lusitania, Castella, & idem dico de Ducatibus, aut Marchionatibus, vbi Prouinciæ nullum habent Ius eligendi sibi caput; non video cur, quando dubitatur de iure successione, debeat ipsium regnum decidere causam.

9. Dices; per se ad omne regnum, & Prouinciã pertinet, vt deficiente hærede regni, sibi eligat Caput: ergo saltem, ob eam rationem habet ius, vt in dubio de hærede decidat causam. Respondeo, in casu presenti, non esse defectum hæredis, sed quis eorum iuxta leges, aut dispositionem priorem Regum habeat maius Ius; vt in Portugaliã regno contigit sub Philippo I. constabat enim esse hæredes sufficientes; sed dubitabatur, an femina, filia viri, an vero vir, filius femine succedere deberet iuxta regulas Maioratus, & ciuilem dispositionem; non pertinebat autem ad regnum, sed prædecessores Reges clausulas hæreditatis constituerant, nec certè, si ad Ius ciuile attendendum erat, non poterat regnum Lusitaniæ quæ tale specialiter illud Ius decidere, ideò meritò Philippus non recurrit ad regnum, sed ad iurisperitos, qui in ea causa optimi Iudices esse poterant: neque ideò poterunt illi vitio vertere prudentes, quod id fecerit: ergo non est vniuersaliter verum, id debere à regno ipso decidi.

10. Vnde vltimò cenfeo, vniuersaliter loquendo in omnibus ferè casibus optimum modum componendi talia dubia esse per Iurisperitos, & Theologos; qui quid in conscientia; quid in iure Rex possit facere, decidere optimè possunt; nam licet agatur de regno, quod habeat Ius electionis; semper tamen in similibus dubiis multa miscentur, quæ Ius commune, & conscientiam tangunt; hæc autem non possunt commodè decidi à regno, id est, à Proceribus regni, ad quos aliquin spectaret electio, commodissimè autem deciduntur à Iuristis, & Theologis: nec per hoc inducitur barbaricus mos, quandoquidem maximè attenditur ad rigorem iuris, & conscientiam.

11. Dices, quid si Iurista cuiuslibet regni dicant suis Regibus licere inferre bellum alteri? Respondeo facile, si subditi Iuristæ habeantur suspecti, Reges debere conuenire Iuristas, & Theologos alterius regni non suspectos, & illorum stare iudicio, vt cui ad iudicata fuerit causa, tanquam probabilis Ius habenti, vel cedatur regnum, vel satisfactio competens exhibetur pro eis iniurijs, ob quas creditur habere iustum titulum inferendi bellum. Quod si aliter Rex condemnatus, acquiescere noluerit, peccabit grauiter; & iustè ei bellum à competitoribus inferetur. Hæc dicta sunt, quando causa non est certa; nam si aperte confiteretur de Iure vnus, tunc poterit armis illud repetere, si aliter cedere nolit. Hucusque Arriaga. Et præter ipsum pro affirmatiua sententia vide omnino Hurradum de Mendoza, de Fide, Spe, & Charitate, vol. 2. disput. 169. sect. 7. §. 66. & seqq. Molinam tom. 1. tractat. 2. ad disput. 103. Suarez de fide, disput. 13. sect. 6. num. 6. Granadum in 2. 2. D. Thoma Controu. 3. tract. 12. disp. 4. sect. 3. §. 3. num. 29. cum seq. & Turrianus affirmatiuam his temporibus esse communem, cui ego, vt dixi, adhareo. Asserunt itaque hi Doctores, posse Supremum Principem, si bona fide procedat,

expendere Ius suum per prudentes, & doctos viros, quorum iudicium (si per illud sibi constat de iure suo) sequi potest, si que non tenebit stare aliorum iudicio. Ratio est; quia ita est de hoc iure iudicandum, sicut de iusta lite: in iusto autem iudicio duo intenduntur. Vnum est, examen causæ, & cognitio iuris veritatis; que partis: cui negotio necessaria non est iurisdicatio, sed scientia potius, & prudentia, quia cum non intendatur per bellum, sed bello supponatur: non est cur arbitris sit committendum, Alterum est, executio iuris iam patefacti, ad hoc verò iurisdicatio postulat, quam per se habet supremus Princeps, quando alibi sibi constat satis de iure: tunc ergo non est, cur expectare teneatur alterius arbitrium, quamuis debeat iuxta pacta acceptare, si offerantur.

12. Vide etiam circa præsentem Questionem Petrum Lugum de Principi Theol. moral. part. 1. cap. 3. quest. 1. r. 1. n. 87. qui me citato plus docet, nempe posse Reges, stante opinione probabiliter inferre bellum alteri Principi Regnum ex opinione probabiliter etiam possidenti. Quia opinio probabilis circa Ius sonat conscientiam rectam, & dirigit operationem prudentem, & honestam. Sed Rex non debet esse deterioris conditionis quoad usum opinionum, quam ceteri: licet ergo Regi iuxta probabilem opinionem inferre bellum, vt possessorem etiam opinione probabiliter interuentem spoliare, & probabilitas enim vtriusque partis, vtriusque confert Ius iusti belli. Quin id quoque tacite legislatores decernunt; qui cum videant opiniones verari diuersas, eas permanere permittunt.

13. Sic opinant probabiliter ex Testamento minus formali acquiri Ius ad rem legatam & eam posse eam possidente tolli, licitum est illam auferre auctoritate priuata, seculo tamen scandalo, vt inquit Ioan. Sanchez disput. 44. num. 57. consonant Thom. Sanchez in 4. Decal. lib. 6. Decal. cap. 3. num. 7. Suarez de legibus lib. 5. cap. 18. num. 20. dicentes, neminem posse auctoritate priuata capere rem ab alio possessam, quamuis licet opinio sibi probabilior putet sibi competere, posse tamen illam accipere, si probabiliter opinetur, licere sibi possidentem spoliare, quasi dicant: Quoties Testamento opinio versatur circa factum, non licet possidentem spoliare: Quando verò versatur circa Ius, licitum est spoliare. Sic etiam Castrus Palauus tract. 1. disput. 3. quest. 7. num. 20. dixit, si attentio iure sit probabile, licere Regi Cuiuslibet rem ab alio possessam occupare, sine dubio posse nunc intentare possessionem. Consentium item Reginaldus tom. 1. lib. 2. num. 98. Couarruuias Regul. Practicum, part. 2. §. 10. num. 6. Thom. Sanchez lib. 4. Decal. cap. 3. num. 7. Fillucius tract. 40. num. 266. Pelancius sup. 2. 2. quest. 70. disput. 1. dicentes, posse dari bellum non ex vtraque parte iustum ex ignorantia, vel opinione probabiliter; iustè siquidem alteruter pugnat ductus opinione probabiliter; & consentire debent, qui contentiose se Regem imponere tributum probabiliter iustum, & si subditos illud non soluere iuxta contrariam opinionem. Quare hæc pars mihi magis placet, saltem quando opinio non pro possidente est æquæ, vel magis probabilis. Hæc Lugo.

14. Nec obstat dicere cum Vasquez, Montelino & supra, & Villalobos tom. 1. tract. 1. disput. 17. num. 1. quod impossibile videtur dari bellum iustum ex vtraque parte, nisi detur ex ignorantia inuincibili, quæ vnus bellantium excusetur, quamuis reuera bellum gerat iniustum; aliàs circa idem omnino duplex ius daretur contrarium & idem Rex esset, simul iustus, & iniustus regni possessor, quod videtur implicatio Confirmatur, nam inferre bellum est actus iustitiæ punitiue; sed nefas est illum punire, qui iustè possidet, opinio probabiliter ductus; quamuis sit opinio contraria probabilis. Ergo non sufficit probabile ius ad bellum inferendum. Respondeo possidentem iuxta probabilem

probabilem opinionem esse iustum possessorem non absolute, sed solum probabiliter, aduersus quem sibi dari possit iustus probabiliter spoliator. Nec implicat esse simul aliquem iustum, & iniustum possessorem, aut spoliatorem probabiliter, id est secundum assensum opinatiuos oppositos, vt latius ostendit Ioan. Sanchez *disf. 44. n. 60.* Ad confirmationem negamus, bellum esse semper actum iustitiae punitivae, seu vindictivae: quippe non nunquam etiam est actus iustitiae commutativae rem propriam acquirantis,

RESOL. XIX.

An in favorem Principis praesumendum sit in dubio positio? Habet, v. g. subditi rationes probabiles, vt aliquod tributum sit iniustum; aduersus vero pro Principe, & iustitia veltigialis aliae rationes probabiles, quae videntur, an teneatur solvere tributum? Ex part. 2. tit. 17. & Misc. 3. Ref. 39.

§. 1. Varrez de legib. lib. 5. cap. 18. num. 20. Valquez *Sopusc. de rest. cap. 6. §. 3. dub. 5. num. 78.* Turrian. *in 2. 1. 10. 2. disp. 46. dub. 6. n. 5.* & alij affirmatiue respondent, iuxta illud dictum commune, in dubio praesumendum pro sententia superioris. Caeteras rationes, quae quidem efficiunt hanc sententiam probabilioem, quam oppositam, vide apud auctores citatos.

2. Sed contrariam opinionem probabilem, & in praxi tutam, docent viri docti, non minoris literaturae quam aduersarij: hi sunt ex Societate Iesu Leonardus Lessius de *inst. lib. 2. c. 33. dub. 9. n. 67.* Valer. Reginald. *in praxi. tom. 1. lib. 10. c. 25. sect. 1. n. 374.* ex nostra Religione P. Megala *in p. 1. lib. 2. c. 17. quest. 8. n. 132.* & Nauar. de *rest. lib. 3. c. 1. p. 3. dub. 13. n. 267.* Salon. de *inst. com. 1. q. 5. art. 4. controu. 2. ante primam concl. ver. obseruemus secundo*, Barthol. a S. Fausto in *Speculo Confess. disp. 33. q. 27. num. 3.* Sanchez in *summ. 10. 2. lib. 6. c. 3. n. 7.* & nouissime Malder. *in 2. 2. trakt. 3. c. 6. dub. 4. §. dico sexto*, vbi asserit. Si vtrumque probabile sit, tributi causam esse iustam, & non esse iustam, exigit Princeps iuste, & negat populus iuste; & ratio huius sententiae prima est, quia possunt se conformare opinioni probabili. Secunda, quia in tali casu melior est conditio possidentis. Tertia, quia in tali casu datur bellum ex vtraque parte iustum; nam ignorantia facit, vt vterque, propter rationes speciem veritatis habentes, bona fide iustitiam a se stare putet.

3. Ad argumentum in contrarium respondetur, illud dictum intelligendum esse in dubio negatiuo, non autem in dubio positiuo; vel in casu, in quo non agitur de interesse, seu damno inferioris, Circa praesentem quaestionem vide etiam Azor. *p. 3. lib. 5. c. 22. q. 7.*

RESOL. XX.

An index possit iudicare secundum opinionem probabilem, communi & probabiliori relicta, & etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilis sit circa ius, non vero circa factum?

Et cessante scandalo, an possit nunc circa vnam nunc secundum aliam iudicare?

Et si adest scandalum, quamuis peccaret, non teneatur ad restitutionem?

Et hic etiam inferitur decisio multorum casuum, qui in §. vlt. huius Res. explanantur, in quibus index potest iudicare secundum quam maluerit sententiam & opinionem.

Et tandem aduertitur Indices ob id non subitici Syndicatorum, quod iuxta opinionem probabilem ferant sententiam, probabiliori relicta, & communi. Ex part. 2. tit. 13. Ref. 3.

Tom. V. 11.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Laymā in *Theol. Sup. hoc in Ref. seq. & cum pluribus DD. in ref. 1. post seq. 2. §. Sed hic, & circa fin. Filluc. 10. 1. tr. 2. 1. 4. n. 144. Becan. in *sum. 10. 2. trakt. 1. c. 4. q. 9. n. 12.* Tannet. *in 2. 2. D. Thom. disp. 4. q. 4. dub. 6. n. 128.* Portel. *in addit. ad Dub. Regul. ver. opinio eligenda. 7. 12.* Azorium, & Alios.*

2. Sed contrariam sententiam probabilem etiam se puto, quam teneatur praeter 6. Doctores, quos citat Sanchez *n. 46.* hi omnes a me diligenter conuulsi, Hieronym. de *Rota in controuers. tom. 2. controu. 6. §. h. b. l. a. f. c. Martinez in p. 2. tom. 1. q. 29. art. 6. dub. 6. concl. 2.* Lorca *ibid. n. disp. 39. memb. 2.* Aluarez *ibid. disp. 80. n. 12.* Morla *in emp. in ius, p. 1. tit. 2. q. 2.* Martinus Delrius *in disquis. Magicis lib. 5. q. 1. §. quotiescumque*, vbi asserit esse communem sententiam Caluistarum, Sancius *in practica disputationib. disp. 44. n. 50.* Triugno *in examinatorum, fol. 2.* & probabilem vocat hanc opinionem Sanchez *vbi sup.* & Martinus Bonacina *de legib. disp. 2. n. 4. punct. 9. n. 13.*

3. Dico igitur iudicem in sententiis ferendis, posse sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa ius, non vero circa factum; quia circa factum tenetur sequi quod probabilis est. Et hoc verum arbitror contra Valquez *in p. 2. tom. 1. disp. 64. n. 5.* etiam in iudice supremo, sed si iudex sit arbiter, & a colligantibus eligatur sub conditione, quod iuxta suum iudicium debeat iudicare, & non iuxta aliorum, non poterit alienam opinionem sequi, vt notat Montefinus *in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 213.* secus autem si probabiliter duas opiniones sustineat, nam iuxta quamlibet poterit iudicare, cum liberum ei sit praefere iudicium proprium in ferenda sententia.

4. Hinc etiam a fortiori inferitur contra Bannez *in 2. 2. q. 63. art. 4. dub. 1. ad 2.* integrum esse iudici, ex quibus opinionibus probabilibus, quam maluerit eligere, & secundum eam iudicare pro amico: imò cessante scandalo, nunc secundum vnam, nunc secundum aliam quod ego sentio, vt dictum est, etiam si contraria sententia esset probabilior: & si adesset scandalum, peccaret equidem, sed non teneatur ad restitutionem. Ita Ioan. Valerius *in differentiis vtriusque fori ver. opinio, differ. 3. n. 1.* & alij penes ipsum.

5. Ex his inferitur etiam decisio multorum casuum, quos asserit Sancius *vbi sup.* videlicet. Primo, an vnicus testis omni exceptione maior constituat semiplenam probationem in causis criminalibus. Secundo, an in causa capitali possit index interrogare reum ex praescepto, illum obligando ad responsum veritatis, quando solum delictum est semiprobatum. Tertio, an iudex, vel ipsius Minister possit incarceratione delinquentem in alieno territorio inuentum. Quarto, an fructus industriales, bona fide consumptos, possessor bonae fidei teneatur restituere. Quinto, an filij reorum majestatis diuinae vel humanae geniti ante parentum crimen, afficiantur poenis iure statutis in eorum filios. Sexto, an filij expositi ad Ecclesiae lapidem, reputentur legitimi. Septimo, an Iurispatronatus possit praescriptione acquiri. Octauo, an pater astrictus sit filiam naturalem dotare. Nono, an tempore pestis possit fieri testamentum, cum minori testium numero. Decimo, an collatio beneficij facta infami, sit ipso iure nulla. In his, & similibus casibus potest iudicare index secundum quam maluerit sententiam, vel negatiuam, vel affirmatiuam. Et animaduertendum est, iudices non ob id subitici Syndicatorum, quod iuxta opinionem probabilem ferant sententiam, probabiliori relicta, & communi, contra Doctores quos citat, & sequitur Io. Valerius *vbi sup. in differentiis vtriusque fori, ver. opinio, differ. 1. n. 1.* per totam.

B Et

Et ratio est apertissima: nam vt omnes fatentur, prudenter agit, qui iuxta opinionem probabilem operatur: sed iudicare iudicem, eo quod iuxta probabilem opinionem sententiam tulerit, esse cum punire abque culpa: quod iniquum est, & oppositum recte rationi. Ergo, &c. Et ita in terminis docet Sancius *ubi supra in practicis disputationibus, disp. 44. n. 72. in fine.*

RESOL. XXI.

An iudex possit iudicare secundum opinionem probabilem, relicta probabiliori?

Et quid, si ex parte facti probationes aequales sint?

Et quid, si res diuisibilis sit, an tunc iudex debeat diuidere, an si diuidi non possit partes componere?

Et in causis criminalibus an iudex teneatur sequi opinionem probabilem in fauorem rei, non obstante opinione probabiliori in fauorem Fiscii, vel accusatoris?

Et an hoc etiam procedat non solum quando opinio in fauorem rei est probabilis circa factum, sed etiam quando est probabilis circa ius? Ex part. 3, tract. addit. Rel. 13.

Quantum est Res. antecedens, & in aliis eius primae annot.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam ego in part. 1. tract. 13. resol. 3. cum multis DD. probabiliter asserui, in ciuilibus, quando diuersitas opinionum versatur circa ius, posse iudicem sine villo serupulo peccati & restitutionis iudicare secundum opinionem probabilem relicta probabiliori. Et hanc sententiam, praeter DD. *ibi* citatos, tenent nouissimè Castrus Palaus tom. 1. disput. 2. punct. 11. iii. 7. Pharaonius de sacram. Panit. tract. 1. sess. 3. cap. 6. Leone de officio & potest. Confess. part. 1. recoll. 2. n. 177. & Lazarius tract. de blasphemias, 13. n. 63.

Sup. contento in hoc §. Jege infra in tr. 2. doctrinam Ref. 10.

2. Nota etiam quod si ex parte facti probationes aequales sunt, & ius aequè tibi & alteri fauet, integrum est iudici rem applicare cui maluerit. Ita probabiliter docet Ioannes Sancius in *selectis disp. 44. n. 51.* & Petrus Ledesma de matrimonio. c. 45. art. 1. dub. 2. ad 3. Sed magis probabiliter in tali casu dicendum est, iudicem debere si res diuisibilis est diuidere, aut si diuidi non potest, partes componere. Ita Filiucius *to. 2. tract. 2. 1. cap. 4. nu. 144.* Castrus Palaus *tom. 1. disp. 2. punct. 10. n. 2.* Coninch de *Sacram. disp. 34. dub. 1. o. n. 94.* & alij penes ipsos.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 7. Ref. 36. §. Nec valet, prope finem, veri. Imo Doctores, & ibi in tr. 10. quamuis recitantur ex Ref. 58. vide §. vlt.

3. Sed hic incidenter ponam pulchrum dubium, an iudex in causis criminalibus teneatur sequi opinionem probabilem in fauorem rei, non obstante opinione probabiliori in fauorem Fiscii, & accusatoris. Hic casus est multum practicable, & faxit Deus quod circa illum multi non errent. Dico igitur licere iudici in tali casu sequi partem probabilem in fauorem rei. Ita Sayrus in *claus. Regis lib. 1. c. 11. n. 21.* & Salon. in 2. 2. D. Thomae 3. 63. art. 4. contr. 2. concl. 2. & Pharaonius de *Sacram. Panit. tr. 1. sess. 3. cas. 5.* sed difficultas est an teneatur.

4. Ego affirmatiuam sententiam teneo, quam docent Alphonsus de Leone tract. de officio & potest. confess. part. 2. recoll. 2. n. 188. Merolla in *disp. Theolog. tom. 1. disp. 3. c. 4. corollar. 4. n. 181.* Salas in p. 2. D. Thomae tract. 8. disp. unica, sess. 12. num. 115. Castrus Palaus *tom. 1. disp. 2. punct. 1. num. 4.* & alij. Et ratio est, quia nemo condemnandus est ad poenam, nisi pro certa causa, & in criminalibus ad condemnandum reum debent probationes esse luce meridiana clariores, vt habetur in *l. ciant cuncti, C. de probat.* Sed quando Fiscus, vel accusator tantum probat probabilius, defensione rei manente adhuc probabilis, probationes istae contra reum non sunt luce meridiana clariores, Ergo, &c.

5. Et haec sententia non solum procedit quando opinio in fauorem rei est probabilis circa factum, vt tenent DD. citati, sed quando etiam est probabilis circa ius, & ita tenet Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 1. 2. disp. 1. 3. num. 3. & 4.* ubi sic asserit. [Quando ambas opiniones son probables de parte del hecho (esto es que el hecho se prueua de ambas partes) mas vna della es mas probable entonces en las cosas ciuiles esta obligado el Iuez a dar sententia por la parte que mayor probro, assi lo tienen todos, y es la razon, porque esta obligado a juzgar segun los meritos del proceso. Mas en las cosas criminales puede seguir el iuez la opinion menos probable en fauor del reo dexando lo mas probable; y a mi parecer tiene obligacion precisa a ello, por que aqui nos es el derecho de la parte clara, sino oscuro. Item por que para condenar, deuen ser las prouangas mas claras que la luz del medio: dia ex *l. sciant cuncti, C. de probat.* y aqui no lo son, y seria costeribile, que pudiendo dexar de condenar a vno à muerte, el Iuez le condenasse, loqual deue hazer a mas no poder.] It ille, qui postea licet doceat quod iudex teneatur sequi opinionem probabilem, quando versatur circa ius, tamen statim subdit. [Mas ha le de adherir que en fauor del reo ha fe de seguir la opinion menos probable, como que da dicho.] Vnde apparet, vt dixi secundum Villalobos, iudicem sequi debere opinionem probabilem circa ius in fauorem rei; si contraaria sit probabilior, & ita etiam docet Emmanuel de Moure *opusc. 1. de enal. & incantat. sess. 1. c. 2. n. 25.* ubi sic ait. *Reus habens pro se opinionem probabilem quamuis contra se probabilior, non nisi inique contra iustitiam commutatiuam damnabitur iuxta probabilior, non vero absoluetur iuxta probabilem.* Sic ille.

6. Non desinam tamen hic adnotare Bonacium *tom. 2. de legib. disp. 2. q. 5. punct. 1. n. 15.* contrarium docere: ita enim ait. *Ego non improbabiler censo eandem doctrinam applicari posse causis ciuilibus & criminalibus, ita in opinione aequè probabilis ex parte iuris liberum se iudici sequi quam maluerit opinionem. In opinione uero aequè probabilis ex parte facti, iudicem posse partem partem imponere, nisi aliter ferat consuetudo, vel decreta.* Sic ille quem sequitur Alphonsus de Leone in *tract. de officio & potest. confess. part. 1. recoll. 2. n. 182.* quando diuersitas opinionum versatur circa ius.

7. Sed absolute ego existimo non esse recedendum ab affirmatiua sententia, quia gratis asserit Bonacius, eandem rationem militare in causis criminalibus ac in causis ciuilibus, nam, vt optime oberrat Martinez in *p. 2. r. m. 1. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 1.* & alij, in moralibus alterius rationis est agere de vita, aut de bonis temporalibus. Verum quia sententiam Bonacius, quando opiniones versantur circa ius, docet etiam Ioannes Sanctius in *selectis disp. 44. n. 52.* non audeo illam tantquam improbabilem refellere, nimis tamen durum videtur, cum possit iudex absolueret reum, stante opinione probabilis in eius fauorem, velle illum ad mortem damnare. Verum si, vt dictum est, opiniones versentur circa factum, omnino contra Bonacium assero iudicem non posse damnare reum secundum opinionem probabilem, relicta opinione probabilis in eius fauorem. Et ita docent Doctores citati.

RESOL. XXII.

Vtrum vnus ex Iudicibus, ad quos eiusdem causa decipio spectat, possit contra proprium sensum iuxta alterum Collegae opinionem sententiam ferre?

Pro quo in §. 1. huius Resolutionis prius duo supponatur. Et an iudex in iudicando possit sequi opinionem probabilem, qua versatur circa ius, relicta probabiliori? Ex part. 1. tr. 2. & Misc. 2. Ref. 60. §. 1. De

1. DE hoc casu olim interrogatus fui à Clemen-
te Merlino Sacrae Rotae Auditore, & tunc
respondi, quòd si vnus Iudex suam sententiam profer-
ret, postea tamen postea deponere propriam conscientiam,
ac secundum opinionem alterius Iudicis ferre
sententiam. Sed hanc difficultatem magis clarè nunc
inuenio pertractatam ab amicissimo Patre Bardi de
Conscientia. disput. 4. cap. 28. vbi num. 2. recitè aduertit
quòd hoc duobus modis formari posse. Primò
inquiendo, an Iudex iste possit adhaerere opinioni
sui Collegae, & hoc ob auctoritatem illius, deponen-
do tamen & relinquendo propriam sententiam, &
iudicando veriorè opinionem sui Collegae per ra-
tiones extrinsecas, nempe per illius auctoritatem.
Secundò, an Iudex retinendo proprium sensum, con-
tra illum possit sententiam ferre, sequens dictam
alterius Collegae, atque ad eò conscientiam deponere,
non relinquendo tamen propriam opinionem,
sed putando licitum sibi esse adhaerere dictis alterius
Iudicis, eidemque causae definitionem committere?

2. His suppositis asserit Pater Bardi posse ab vno
ex Iudicibus deponi conscientiam, alterius Iudicis
opinionem sequendo, si illam existimet probabilem,
& tutam in praxi, relinquendo propriam sententiam,
& fidem alteri praestando, qui creditur doctior, & pe-
ritior, &c. priori illo modo, qui est declaratus. Probat
conclusio ex his, quae supra diximus de electione
opinionum, & in hoc casu particulari melius interdum
faceret Iudex adhaerendo alterius Collegae opinioni,
quem existimat in his materiis magis doctum, verita-
tisque quam proprium dictamen.

3. Secus verò dicendum est in secundo casu, nam illi-
citur esset proferre sententiam iuridicam contra pro-
prium sensum non depositum, sequendo alterius Col-
legae dictamen, eo posteriori modo qui explicatus est.

4. Probat hoc secundum dictum, nam Iudex si
modo explicato procedit, non satisfaciit proprio mun-
neri, imò contra illud agit: ergo non poterit contra
proprium sensum iuridicam sententiam ferre iuxta
dictamen alterius Collegae: Pater consequentia si ve-
rum est antecedens; nam vnusquisque ex iustitia tenet
procedere secundum regulam proprii officij: an-
tecedens autem, in quo huius controversiae difficul-
tas consistit, probatur sequenti diuersu. Munus Iudicis
est se gerere secundum intentionem, & finem il-
lum, ob quem Respublica ipsam constituit ad conser-
uationem boni communis: at Respublica in consti-
tuendis Iudicibus, & in tradenda eisdem potestate iu-
dicandi vult, vt vnusquisque cum sinceritate dicat,
quid sentiat; aliter si Iudex iuxta alterius sensum iudi-
casset, non ipse, sed alius, cuius sententia ducitur, esset
Iudex, & sic totum Tribunal constans ex pluribus
Iudicibus: verbi gratia, ex tribus; seu quatuor reduci
potest ad vnum tantum Iudicem, quod est contra fi-
nem intentum à Republica; imò dico ego destruetur
essentia ferendi sententias, collegialiter; nam id vi-
detur necessarium, quia, vt inquit Scipio Rouitus in
consilijs suis consil. 8. num. 10. praesentia vnus potest
trahere alios in suam sententiam, & potest trahi in
aliorum sententiam.

5. Et ita hanc sententiam nouissimè amplexus est etià
Pater Iacobus Ragius de Regimine Regularium cent. 2.
tr. 6. dub. 144. n. 3. Et haec omnia à Iudicibus menti ten-
enda erunt, nam sapienter in praxi euenire poterunt.

6. Sed hic obiter, & remissuè quaeram, an Iudex in
iudicando possit sequi opinionem probabilem quae ver-
satur circa ius, relicta probabiliori? Eminentissimus Do-
minus meus Cardinalis Lugo de Iust. rom. 2. disp. 37.
sect. 10. n. 115. nominatim contra me negatiuam sen-
tentiam tenet. Sed ego non discedo à sententia affirma-
tiua quam docti, putando illam esse probabilem.

Tom. VII I.

7. Et ita tenent Rua, Martinez, Aluarez, Morla,
Delrius, & alij, quos ego citaui in part. 2. tract. 13. re-
sol. 3. quibus nunc addo me citato doctissimo Patrem
de Lugo de princip. Theolog. moral. part. 1. de conscient.
cap. 3. q. 8. num. 66. Caspensem in Curs. Theolog. tom. 1.
tract. de conscient. disp. 3. sect. 8. num. 5. & seq. Faguin-
dez de Iustit. lib. 5. cap. 18. num. 4. Petrum à Sancto Ioseph
in Idaa Theol. moral. lib. 19. cap. 3. resolut. 4. §. 5.
& me citato Dicastillum lib. 2. de Iust. tract. 1. disp. 5.
dub. 3. num. 181. Texedam in controu. Theol. moral. tom. 1.
lib. 1. tract. 2. controu. 7. n. 7. Hurtadum tom. 2. tract.
vlt. resol. 6. num. 274. me citato Possentium in resolut.
99. moral. vers. Iudex num. 10. & 11. me citato Lessium
in resolut. variar. post. 1. 2. D. Thoma. verb. Professus, cas.
13. num. 32. Ioannem de Soria in Epilogo summarum
part. 2. tract. 2. sect. 1. disp. 2. de Iudice fol. 561. & me
citato Martinum de San. Ioseph de Ordine Iudicario
cap. 18. num. 4. Hacquedum controu. Theol. tom. 1. tract.
de conscient. controu. 18. §. 3. Samuelliū de elect. tr. 3.
disput. 4. controu. 17. conclus. 3. num. 1. me citato Escobar
in Theol. moral. tract. 6. exam. 6. cap. 6. num. 14. & in 2.
editione Lugdunensi num. 45. & alterum Escobar Iu-
ristam me citato de Confess. sollicitan. part. 2. quest. 2. §. 1.
n. 28. Cutellium in addit. ad pract. Mancini appendic.
de opinione probabili dub. 6. Corneum in part. 2. D.
Thoma. tract. 8. q. 19. disp. 3. dub. 6. num. 8. Serram in 1. 2.
D. Thoma. tom. 1. quest. 19. art. 6. dub. 4. ad 2. argum. &
in 2. 2. tom. 2. quest. 67. art. 3. dub. 2. conclus. 7. & quest. 71.
art. 3. Gasparem Hurtadum de Iust. & iur. disp. 1. de
Iudicio forensi diff. 19. & de actibus humanis disp. 4.
diff. 21. & me citato nouissime Machadam de Pesse-
do Confess. tom. 1. lib. 6. part. 2. tract. 1. docum. 7. num. 3. &
me citato Guazzinum in tract. moral. lib. 2. defen. 3. c.
26. n. 20. & me citato Larream in Allegat. fiscal. part. 1.
allegat. 6. n. 11. Pasqualigum nostrum in moral. decis. 5.
Medinam in part. 2. quest. 19. art. 6. conclus. 2. Salam in
part. 2. quest. 8. disput. vn. sect. 6. num. 70. qui notat esse
communem Theologorum.

3. Videat modo Eminentissimus Dominus Cardina-
lis de Lugo quot sapientissimos viros contra se ha-
beat apud quos inuenies soluta omnia argumenta ab
ipso, & aliis in contrarium adducta. Vnde ex his ego
infero à fortiori cum Francisco Lugo de conscient.
part. 3. cap. 3. quest. 8. num. 66. & Sancio in Select. disp.
44. num. 54. posse Iudicem vt libuerit iudicare in his
casibus; An fructus industriales mistos bona fide con-
sumptos, possessor bonae fidei factus inde ditior te-
neatur restituere? Secundò, nam filij reorum laesae
Majestatis Diuinae, vel humanae, geniti ante parentum
crimen, efficiantur poenis iure statutis in eorum filios?
Tertio, num infantes expositi reputentur filij legiti-
mi, vel illegitimi? Quarto, An Insuptionatus possit
acquiri praescriptione? Quintò, num Pater teneatur
filiam naturalem dotare? Sextò, num protestatio an-
nuller actum sequentem? Septimò, num tempore pe-
ctis possit fieri testamentum cum minori testium nu-
mero? Octauò, num collatio beneficij facta vel infan-
mi, vel irregulari sit ipso iure nulla? Nonò, num Epi-
scopus dispensare possit in impedimentis matrimo-
nium dirimentibus, quoties impedimentum est oc-
cultum, & ad Papam, vel alium habentem potesta-
tem dispensandi non patet recursus ob paupertatem,
vel alias causas, & ex separatione matrimonij seque-
retur scandalum? Decimò, An hodie stante Tridenti-
no session. 24. cap. 1. de Reformar. si beneficiatus
contrahat matrimonium sine Parocho, vel testi-
bus, amittat ipso facto beneficium? Quapropter
in his, & similibus poterit Iudex iuxta quam ma-
luerit opinionem iudicare. Imò nunc secundum vnā,
nunc secundum aliam, nisi varietas pariat scan-
dalum.

Sup. his, & se-
re sup. omnia
bus casibus
seqq. in hoc
§. cum eodē
Sancio tan-
tum hic ci-
tato in ref. 1.
not. praeteri-
ta, §. vlt.

RESOL. XXIII.

An appellatio sit licita, si sententia lata sit à iudice secundum opinionem probabilem, vel quod magis est probabilior?

Et hoc non solum in causis capitalibus, & sanguinis, sed etiam in Civilibus: Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 105. alias 104.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 2. ex lata doctrina Resol. 3. cursum in §. ult. sed vide doctrinam Resolutionum sequentium earum autoritat.

Questio ista est multum curiosa, & in praxi frequentissima, & ad illam negativè respondet Petrus de Ledesma in sum. tom. 2. tract. 8. c. 24. concl. 8. diffi. 2. Ita asserens. [Si el Iuez dio sententia conforme opinion probable, aunque aya otra mas probable, no es licito ad condonado apelar de la sententia. Y lo mismo es, quando las opiniones son y gualmente probables. Esta sententia tiene Orellana en vn paracer, que dio en vn tratado de las fuerzas, que anda de mano. La razon es, porque en tal caso al Iuez sententio legitimamente, y justamente, y no agratio à nadie, luego el condenado no puede apelar, ni defendarse de la tal sententia Confirmate, porque de otra suerte seria dar ocasion à que los pleitos nuncia junas cessassen.] Idem etiam docet Villalobos in sum. tom. 2. tract. 16. diffi. 8. n. 4. vbi ita ait. [No puede el reo apelar de la sententia del Iuez, quando figuio opinion y gualmente probable, ò mas probable, pues sententia justamente. Mas podra apelar, quando sententia figuendo la menos probable.] Ita ille, qui citat etiam Dominicum Bannez.

2. Sed si hæc opinio esset vera, innumera committerentur peccata, & va, va, reis, Aduocatis, & Procuratoribus. Vnde affirmatiuam sententiam tenendam esse putat in causa sanguinis Ioan. de la Cruz in direct. p. 1. pr. 8. art. 3. dub. 1. concl. 2. sic asserens. Damna- to iuxta vnam opinionem, licet appellare ad iudicem, habentem contrariam etiam minus probabilem. Ita ille, & ante illum Saloni in 2. 2. tom. 1. q. 69. art. 3. concl. 2. §. unde dico in primis, & in hanc sententiam inclinat Syluius in 2. 2. D. Thom. q. 69. art. 3. & absolute illam tenet Turrianus in 2. 2. tom. 2. disput. 51. dub. 1. num. 4. vbi asserit. Opposita sententia est admodum dura, & refutari potest; quia tueri vitam via honesta licitum est. Appellatio verd in hoc casu satis apparet iusta: sunt enim variae opiniones, & reus vult amplecti probabilem opinionem, secundum quam iudex superior potest ferre sententiam. Et hanc doctrinam existimo esse veram, etiam quando opinio superioris est minus probabilis, & minus communis esset. In quo minus consequenter loquuntur recentiores aliqui dicentes iustam esse appellationem ad superiorem, quando opinio illius, vel æquè probabilis, vel probabilior est, non tamen si sit minus probabilis. Hæc tamen differentia mihi non probatur, quia si semel demus probabilem esse iudicis superioris opinionem, concedendum est iustam fore sententiam illius secundum talem opinionem; Poterit ergo reus ad superiorem appellare, vt ferat iustam sententiam. Et idem existimo licitum esse in aliis causis, quia cum sint diuersæ opiniones probabiles, non est cur priuatur reus iure recurrendi ad superiorem, vt iustam ferat sententiam. In quo etiam minus consequenter loquuntur quidam recentiores: fatentur enim in causa sanguinis licitam esse appellationem, non tamen in aliis causis, ratio verd in his causis, etiam videtur habere locum. Ita Turrianus.

3. Ex quibus apparet contra Salonium, & Syluium vbi supra, & Malderum in 2. 2. tract. 6. cap. 1. dub. 4. non solum in causis capitalibus, sed in civilibus, licitum esse appellare, etiam si iudex inferior sententiam tulerit secundum opinionem probabiliorum. Quam

sententiam Ioan. de la Cruz loco citato tenet tantum in casu, quo pars appellans sit in possessione. Sed illam absolute in omnibus casibus, tenendam esse pato, dummodo contraria opinio, pro qua appellatur, probabilis sit.

4. Sed instabis dicendo, Iudex superior ad quem appellatur, non potest iudicare secundum opinionem probabilem, ergo illicita est appellatio. Probo maiorem; nam iudex tenetur iudicare secundum opinionem probabiliorum, vt communis fert opinio, secundum quam iam iudicauit iudex inferior. Ergo, &c. Respondeo, posse iudicem iudicare secundum opinionem probabilem, relicta probabiliori, vt docent DD. quos citauit in tract. de Parlamento, resol. 10. & tract. de opin. probabili, resol. 3. Ad alias vero rationes aduersus nostram sententiam respondet Turrianus, lege illum, & non pigebit.

RESOL. XXIV.

An Aduocatus, probabiliori relicta, possit consulere secundum opinionem probabilem, in causa sanguinis, vel amissione omnium bonorum?

Et an in hoc casu Aduocatus teneatur manifestare partem minorem probabilitatem sua causa, aliter refutet ei expensas, & damna: Ex part. 2. tract. 13. Ref. 4.

§. 1. **P**osse Aduocatum relicta probabiliori, sequi minus probabilem opinionem, non solum iuris, vt diximus de iudice in superiori resolutione, sed etiam facti, docent omnes Doctores: sed aduertunt in hoc casu teneri manifestare partem minorem probabilitatem suæ causæ, alias restituet ei damna, & expensas.

2. Difficultas igitur consistit, an hoc procedat etiam in causa sanguinis, vel amissionis omnium bonorum: nam negatiuam partem amplexi sunt ex Neotericis Ioan. de la Cruz in directorio conscientie, par. 1. tract. 2. §. 5. dub. 1. concl. 2. Malderus in p. 2. q. 19. a. 5. diffi. 86. art. 7. Martinez in p. 2. to. 1. q. 19. a. 6. dub. 6. concl. 3. & alii, qui in dubio melior est conditio possidentis rei, & in dubio fauendum est reo.

3. At his non obstantibus, in praxi tutam, & probabiliorum contrariam sententiam esse existimo: quam præter Sanchez in summa, tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 53. & alios penes ipsum tuerunt etiam Turrianus in 2. 2. q. 2. quæst. 71. art. 3. Lorea in p. 2. tom. 1. diffi. 39. membr. 1. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 1. diffi. ult. n. 5. vbi sic ait. [En qualquiera causa, aunque sea in causa sanguinis, es licito al Abogado tomar à su cargo la causa del actor, siendo prouable, aunque la del reo sea mas prouable.] Ratio est, quia si licens in hoc casu potest iuste litigare. Ergo & Aduocatus illam causam potest patrocinari, cum non imprudenter agat, vt pote quia ratione probabili ducitur. Dicendum igitur sine trepidatione, posse Aduocatum secundum opinionem probabilem patrocinari causam actoris, etiam in causa sanguinis, aut honoris, vel de causa civili maximi momenti, vt de omnium bonorum possessione, &c.

RESOL. XXV.

An Aduocatus possit patrocinari causam Clientis minus probabilem, etiam si cognoscat contrariam partem aduersæ esse probabiliorum?

Et aduertitur, quod si consilium petatur in ordine ad forum externum, seu contentiosum, Aduocatus non potest dare consilium iuxta sententiam minus receptam, nisi saltem id ipsum declaret.

Et docetur Iudicem posse iudicare secundum opinionem probabilem.

probabilem, relicta probabiliori. Ex part. 9. tract. 8. & Mif. 3. Ref. 63. alias 62.

§. 1. **C**ausa passim accidit, & quotidianus dici potest, & de illo ego egi in part. 2. tr. 13. resol. 4. Et ad illum nouissimè negatiuè respondet Sapientissimus Pater Arriaga in p. 2. D. Thomæ tom. 1. disp. 26. sct. 5. n. 27. ubi sic ait: Querimus, an si sub opinione sit, utrum hæc res sit mea, an verò Petri; possim ego intendere illi litem ob eam rem; accommodando me tali opinioni probabili; Respondeo, si æquè probabile appareat meum Ius ac alienum; non videri posse esse dubium, quin utrique liceat ea de re agere, cur enim vnus cedat alteri, antequam à Iudice causa decidatur? Quæ autem in hoc sit adhibenda limitatio, intelligitur ex dicendis paulò post. Hinc à fortiori constat, cum qui probabilis habet ius, posse licite illud prætere. Quæ omnia, non solum de ipso litigante intelligenda sunt, sed etiam de Aduocato: etenim si mihi licet agere pro hac re ergo Aduocato licebit me in ea obtinenda iurare, quia per hoc non fauet causa iniusta; & sicut ego non facio alteri iniuriam tunc temporis, pro ea re litigando; ita nec Aduocatus meus, mihi fauendo, vlli faciet iniuriam.

2. Sed quid si alterius ius probabilis sit, poterone ego agere contra illum? Poterine etiam tunc Aduocatus mihi fauere? Affirmat Valquez supra cap. 1. & pro se citat Medinam, Angelum, Armillam, Sotum, & alios; eo quod hi sine distinctione doceant, posse Aduocatum cuiuslibet parti patrocinari, quando res est dubia. Ergo verò hanc Auctorum inductionem non reputo bonam; quia valde diuersa ratio est, quando est æquè dubia, seu probabilis utriusque causa; tunc enim, quia vnus præ alio ius non habet, videtur licitum esse cuiuscumque fauere: valde inquam, diuersa ratio à casu, quo probabilis est ius vnus; tunc enim ille debet à Iudice præferri, ut iam dicam, & ius id exigit, ratioque naturalis ei fauet: ergo nec litiganti, nec Aduocato licitum est contra illum agere per se; quia id esset directè agere, ut iniuste ab altero res auferatur. Vnde Tabiena, Rosella, & alij statim citandi, expressè censent debere secundum probabilius ius causam decidi. Vnde ego infero eos sentire non licere mihi tunc contra alterum agere; quia id esset me conari, vt iniquè res decideretur, quod ex se intrinsecè malum.

3. Crediderim ergo in hac quæstione sic discurrendum; vt dicamus, licitum esse utrique inchoare agere suam causam, etiam si ab initio iudicent esse minus probabilem, quia fortè continget, vt ponderatis omnibus rationibus deprehendatur postea probabilior; vnde addendum censco, si certo cognoscant, alienam esse probabiliorem; nec videant, vnde possit propria apparere; postea vel probabilior, vel certè æquè probabilis; debere eos desistere ab ea causa; quia tunc (iuxta paulò ante dicta) directè agerent, vt illa iniuste decideretur, quod proculdubio illicitum est; agerent enim vt eam cum minori iure obtinerent. Ita Arriaga. Imo paulò infra, num. 13. sic asserit: Hinc dices: Ergo nec ipse litigans, nec Aduocatus poterunt licite agere contra alteram partem, quando ius est æquè probabile; hoc autem videtur absurdum; ergo. Patet manifestè consequentia, quia quando mihi certò constat, alterum habere æquale ius meo, non licet mihi agere, vt ille spolietur re illa. Si v. g. cum statre, sum relicta equaliter hæres bonorum patris, non est mihi licitum agere ne fratri quidquam detur, sed debeo esse diuisione contentus: ergo cum paulò ante dixerimus, idem esse, quoad hoc, duos habere æquè probabile ius, ac duos certò habere æquale ius, in eandem rem, manifestè inferitur non licere mihi agere contra alterum, nisi ad summum vt diuidatur ea res. Confirmatur id quod non licet Iudici, omnibus pensatis, facere; etiam non li-

Tom. VII.

cet mihi ab eo petere, vt faciat, quia peterem, vt faceret rem iniustam. Ergo, si Iudici in proposito casu non licet sententiam ferre pro me, nec licebit mihi petere, vt eam ferat. Suppono in eo casu, me litigantem cognoscere æquè omninò probabilem esse meam, & alterius causam; item me cognoscere, non posse tunc Iudicem ferre sententiam pro me. Respondeo, si adhibitis omnibus diligentibus iam mihi constet, ius meum esse æquè omninò probabile cum aduerso, non posse tunc amplius vrgere apud Iudicem, vt mihi soli res adtribatur. Quod persuadet manifestè obiectio facta, maxime confirmatio illius; ideo nego in illo consequenti vllum esse absurdum. Nego etiam propterea (absolutè stante cognitione de æquali probabilitate) me ab initio non potuisse intendere litem, & aduocatum eam litem suscipere. Ratio est, quia tunc poteramus ambo prudenter indicare: cito nunc mea causa appareat æquè probabilis nobis, fortè decursu litis, & Iudicibus, & nobis ipsis constabit esse probabiliorem; & mihi haud dubiè licet agere, sine fraude tamen, quidquid possum, vt meum ius deprehendatur probabilius: licet si post diligentias omnes adhibitas appareat mihi; & Iudici æquè probabile; iam non possum amplius licite vrgere, vt mihi res adtribatur integro, sed vt diuidatur. Hucusque Arriaga, cuius sententiam satis probabilem existimo, & ad eius probabilitatem conlitudendam, auctoritas tanti viri sufficeret; quæ quidem si obseruaretur, fora non ita frequentarentur; nec tot litibus mundus implicaretur.

4. Sed quia nec à litigantibus, neque ab eo Aduocatis talis sententia in praxi obseruanda erit; ideo affirmatiuè sententiæ tanquam communi adhareo, cui etiam olim adhæsi; & quam præter Doctores ubi supra à me adductos, tenet me citato amicissimus Pater Franciscus Lugo de principiis Theol. mor. par. 1. cap. 3. quest. 9. n. 75. Gaspar Hurtadus in p. 2. tract. de bonitate, & malitia, disp. 4. diff. 20. & in 2. 2. tr. de Iudicio Forensis disp. 5. diff. 3. Baunius in Theol. mor. 10. lib. 3. tr. 4. q. 8. Præpositus in p. 2. D. Thomæ, quest. 19. art. 6. dub. 5. §. 1. Palaus tom. 1. tr. 1. disp. 2. punct. 11. n. 2. Salas in p. 2. quest. 21. tr. 8. disp. unica, sct. 11. n. 104. Escobar in Theol. mor. Exam. 3. de conscientia, cap. 6. n. 20. idem me citato tenet alter Escobar, Ioannes videlicet in tr. de Confess. sollicitan. part. 2. q. 2. §. 1. num. 31. & 31. Montelinus in p. 2. tom. 1. disput. 29. quest. 5. numer. 208. Perez in Laurea Salmati. Certam. 10. dub. 2. c. 1. n. 67. cum aliis penes ipsos. Et ratio est, quia Aduocatus prudenter agit, dum probabili sententia ducitur ad patrocinandam, nec vlli facit iniuriam. Et iura concedunt inter dubias opiniones, vnã eligere; vt patet in cap. Capellanus, de Feris, cap. si virgo cum similibus 34. quest. 2. & in l. Rem nouam, §. Parroni, Cod. de iudiciis, ubi lex non dubiam, sed disperditam causam dicit ab Aduocato deferendam. Deinde munus Aduocati tantum est proponere fundamenta pro parte suis clientis; dummodò verè recitet leges, & loca quæ adducit in fauorem illius. Et tandem contingere potest, quod illa opinio, quam Aduocatus iudicat minus probabilem, ex opinione Iudicis sit probabilior, & quod tandem ferat sententiam in lite, conformando se illi. Ergo licite potest aduocatus patrocinari, sequendo sententiam, quam ipse putat minus probabilem. Vnde ex his patet responsio ad argumentum Patris Arriaga; quod etiam prorsus infirmatur, negando illi Iudicem non posse iudicare secundum opinionem probabilem relicta probabiliori: nam contrarium tenent satis probabiliter plures magnæ notæ Doctores, quos ego adduxi in part. 1. tract. 13. resol. 1. Quibus adde nouissimè, me citato, quinque doctos recentiores, Patrem Lugo de Princ. Theol. mor. par. 1. c. 3. quest. 8. n. 66. Machadum de perf. Confess. tom. 2. lib. 6. part. 2. tr. 1. docum. 7. n. 3. Escobar de Confess. sollicitan. par. 2. quest. 2. §. 1. n. 28. Samuelium de elect. tract. 3. disp. 4. contr. 17. & larè in

Quæ hic est supra ref. 10. & in Ref. 21. & in ref. 12. cum pluri- mis Docto- res & §. Sed hic. & seqq. & larè in

B 3 conclus.

tom. 7. tr. 6. conclus. 3. num. 5. & Dicaſtilum de Iuſt. lib. 2. tract. 21. ref. 16. paulo poſteriorum, tenet etiam Magiſter Texeda in Theol. moral. tom. 1. & in tom. 9. tr. 2. Ref. 17. cuſim in §. vii.

concluſ. 3. num. 5. & Dicaſtilum de Iuſt. lib. 2. tract. 21. ref. 16. paulo poſteriorum, tenet etiam Magiſter Texeda in Theol. moral. tom. 1. & in tom. 9. tr. 2. Ref. 17. cuſim in §. vii.

ergo tuta conſcientia poteſt quis eam ſequi etiam circa cauſarum ciuiliū deciſionem. Secundò, quia Confeſſor tenetur ſequi opinionem probabilem penitentis relicta propria probabiliori; dummodò aſſentiat opinionem penitentis; & iudicet non eſſe falſam: ergo eodem pacto Iudex in decidendis cauſis poteſt ſecundum opinionem probabilem ſententiam dicere, probabiliori dimiſſa. Tertio, quia multoties opinio probabilior, id eſt, quæ à pluribus recipitur, eſt minus tuta, & ſecura; nam teſte Soto, probabilior opinio eſt, & à pluribus recepta illa, quæ aſſerit Episcopos, & Clericos eſſe dominos ſuorum reddituum; & tamen oppoſita eſt ſecurior, ſimiliter probabilior opinio eſt, quæ docet licere mutuanti recipere aliquid ultra ſortem ratione damni emergentis, vel lucri ceſſantis; at oppoſita ſecurior eſt, & etiam communior, & probabilior opinio eſt, quæ docet, poſſe Iudicem ſecundum allegata, & probata condemnare innocentem probatum nocentem, & tamen ſecurior, & tutior eſt oppoſita, ſi certò ſciatur eum eſſe innocentem: ergo opinio probabilior non ideo amplectenda eſt, quia tutior, & ſecurior.

5. Obſtunt aduerſarij, quia vt habetur cap. Ioannes de ſponſ. in dubijs tutior pars eſt eligenda: ergo in decidendis cauſis, ex duabus opinionibus probabilibus, probabilior, & tutior eſt eligenda. Sed reſpondetur hunc Textum debere intelligi, quando vtraque pars habet periculum: ceterum quando vtraque pars eſt ſecura, & tuta, vt contingit, quando vtraque pars eſt probabilis; bene poteſt ſequi opinio probabilis, probabiliori, & ſecuriori omiſſa, cum tuta & ſecura ſit, alias enim probabilis non eſſet: & in hoc ſenſu intelligendi ſunt alij textus, vt conſtat ex cap. Audienciam de homicidio, vbi eadem verba apponuntur; ſi enim opinionem probabiliorē teneremur ſequi, maximis ſcriptulis coarctaremur, & in indaganda & examinanda opinione probabiliori, multum conſumeremus tempus; & ideo credendum non eſt, homines tam graui onere eſſe oppreſſos. Secundò reſpondetur, præfatos textus ſermonem texere de dubio, quod eſt verè, & propriè dubium; non verò de opinione, quæ non eſt verè, & propriè dubium: & ideo illa poteſt amplecti ſi probabilis ſit.

6. Sed contra, quia quando Iudex decidit cauſam iuxta opinionem probabilem, quam eſſe veram credit, cognoscit ſimul aliam opinionem eſſe probabiliorē: ergo contra ſuam conſcientiam agit, iuxta probabilem ſententiam iudicando, prætermittens probabiliorē. Sed reſpondetur, conſeſſo antecedenti, negando conſequentiam; quia Iudex; iudicando cauſam ſecundum opinionem probabilem ex parte Iuris, probabiliori omiſſa, non iudicat ſecundum quod eius ratio, ſeu iudicium dicat ſpeculatiuè eſſe tutius, quale eſt opinionem probabiliorē ſequi, & ſecundum illam, ſententiam proferre; ſed ſecundum id, quod iudicat practicè eſſe rationi conſentaneum; & ideo, quamvis ſpeculatiuè Iudex cognoscit, alteram partem eſſe probabiliorē; non tamen habet practicè conſcientiam dubiam, iudicando cauſam iuxta opinionem probabilem, ſed certam; quia iudicat licitum eſſe ſibi hic, & nunc relicta opinione probabiliori, ſequi probabilem, quam certò cognoscit veram eſſe; & ideo eam ſequendo, non agit contra conſcientiam, aut iudicium practicum, quia ſequendo opinionem probabilem, & ſecundum illam iudicando, prudenter agit.

7. Obſtunt ſecundò præfati Auctores: Iudex, cum

ſit ſtipendiatus à Republica pro decidendis cauſis, & ibi agatur de iure proprio vnicuique reddendo, debet r̄ ceſſario ſecundum merita cauſæ iudicare; & iudicando autem ſecundum opinionem probabilem relicta probabiliori, non iudicat ſecundum merita cauſæ: quare ſic iudicando, non liberatur à vicio acceptationis perſonarum. Et confirmatur: quia maius ius habet pars illa, quæ opinioni probabiliori nititur, quam pars altera, cui minus probabilis patrociniatur; hæc enim ratione, perſonarum acceptor dicitur, qui digniori relicto, beneficium confert minus digno. Sed reſpondetur, argumentum tantum probare, Iudicem in decidendis ciuilibus cauſis, de quibus inter partes contouertitur lis, debere ſemper in conſcientia iudicare in fauorem probabilioris opinionis ex parte facti; quod nos libenter concedimus, vt bene Sotus lib. 3. de Iuſt. q. 6. art. 5. ad 4. Saloniſius 2. 1. nam. 63. art. 4. controu. 2. Aragonius 2. 2. q. 63. dub. vlt. ad 3. & re vera ita eſt, quia Iudex tenetur ſemper ſententiam proferre ſecundum merita cauſæ, & ideo tenetur iudicare in fauorem illius partis, cui fauor opinio probabilior, & adſunt maiora merita, & quæ iuſticiam ſuam per magis ſolida fundamenta probauit; unde argumentum nihil contra nos conuincit, qui ſolum aſſerimus quoties ex iure fuerint duæ opiniones probabiles circa textus, aut legis deciſionem; ſi uero illis fuerit probabilior ea relicta, tuta conſcientia poſſe Iudicem adhaerere probabili, & ſecundum illam iudicare. Et hæc omnia docet Texeda vbi ſuprà; & ex quibus fundamentum argumenti Patris Arriaga ſatis probabiliter euaneſcit.

8. Adde quod etiam admiſſa obligatione in Iudice ferendi ſententiam iuxta probabiliorē opinionem; hæc obligatio non incumbit Aduocato, cuius minus eſt ſui clientis ius proponere, vt eo attento Iudex ſententiam pronuntiet, qui forſan probabiliorē eſſe cenſebit, quam Aduocatus minus probabilem eſtimate. Ex quo inferes Aduocatum in cauſa, cuius iuſtitia minus probabilis eſt, non petere à Iudice vt ſententiam ferat iuxta opinionem minus probabilem; ſed tantum proponere ea, quæ ſuo clienti fauent, vt ſi probabiliora videantur, quam alia, quæ in alijs partibus fauorem adducuntur, vel ex alio capite ſunt iuſtitiora, vt ſi ex vi illorum poſſit Iudex in clientis fauorem ſententiam ferre, eam pronuntiet. Vide Ouidio vbi inſtrà, & Serram in part. 2. tom. 1. quaſt. 19. art. 1. dub. 4. ad 3.

9. Nota verò, quòd licet hæc omnia ſint iuxta conſcientiam, quæ ego in gratiam Dominorum Aduocatorum adnotare volui, aduerſus Patrem Arriaga; tamen ego puto, quòd per plures ex iſtis facte labuntur, & in mortale peccatum incidunt, etiam defendendo opinionem probabilem; quia non declarant partibus opinionem aduerſariorum eſſe probabiliorē, ſed ferè ſemper certè victoriam illis ſpondent. Dico igitur, & aures porrigant Aduocati, debere illos aequitatem, vel probabilitatem cauſæ ſibi propoſite diligenter inſpicere. Quod ſi reperiant illam ita parum probabilem, vt raro, vel nunquam eo loco Iudices in illam inclinent; non poſſunt illam ſuſcipere defendendam, alioquin Rei erunt iniuſtitia, reſtituereque tenentur. Si verò reperiant illam minus probabilem, quam poſſit Iudex in illam inclinare, & ad illam ſententiam pronuntiare, quæ recepta ſit interdum apud Iudices; debent Aduocati aperire clienti, quantum habeant probabilitatem, vel ſpem obtinende victoriarum, ne falſa promiſſione, vel ſpe clientem decipientes, & ad ſumptus fruſtra faciendos inducentes, peccent contra iuſtitiam, & ad compenſandum ei damnum tenentur. Adde etiam, quoties Aduocati cauſam ſibi minus probabilem ſuſcipiunt, affirmare non poſſe ſibi videri probabiliorē, aut æquè probabilem, quia merentur, & interdum pernicioſè cum damno clientis.

Et hæc omnia docet Pater Lugo ubi supra q. 9. n. 76. Et idem Præpositus in p. 2. q. 1. art. 6. dub. 5. §. 1. sic ait: si consilium petatur in ordine ad forum externum, seu contentiosum, Aduocatus non potest dare consilium iuxta sententiam minus receptam; nisi saltem id ipsum declaret; quia alioquin clienti erit causa multorum damnorum, & expensarum cum tali casu valde imprudenter se gerat. Adde, quod non iudicetur probabile, quod Aduocatus in hoc casu possit dare tale consilium ex quo alteri aperte prævideantur graua damna sequutura, cum Iudices cognoscantur communiter sequi contrarium, videnturque hoc casu reticens sententias probabiliores teneri ad restitutionem damni, quod cliens per tale consilium incurreret. Interim cum præfata cautione, & monendo de dubio cause, potest Aduocatus suscipere causam dubiam, & quamcumque probabilem; quia Aduocatus non profert sententiam, nec cogit Iudicem proferte, sed solum proponit quæ Ius clientis possunt confirmare. Ita ille.

10. Et tandem non deseram hic apponere verba Ioann. Henrici. in *Compen. Cas. Moral. c. 1. §. 3. n. 19.* sic asserens: Quando est Abogado sabe que la iusticia de su parte es prouable, y que la iusticia de la parte contraria es mas prouable, no puede defender su parte con buena conciencia, sino es auisando à su parte como tiene mayor prouabilidad la parte contraria; y este es el punto de mayor importancia de todos los que pratican los juristas: y si Christianamente se mirasse, no abria tantos pleitos, y escandalos en la Republica, ni tanto estrago en las conciencias. Sic Henricus, cui etiam adde nouissimè doctissimum Quiedo in p. 2. D. Thomæ tract. 5. contr. 3. punct. 10. n. 110.

RESOL. XXVI.

An Aduocatus possit sequi opinionem Antonij Cusaci & similitum Iurisconsultorum? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 5.

§. 1. Hanc questionem tractauit Sancius in suis *præfatis disputationibus*, & quia Codex rarus est, ponam per extensum eius verba: Animaduertendum (ait) plures Iurisconsultorum non aulos in praxi sectari opiniones Duareni, Cusaci, Donelli, Antonij Fabri, & aliorum, appellantesque illas opiniones solum theoreticas, & non practicas, tantumque ad scholarum ludum proficuas: nequaquam tamen ad in praxi iudicandum. In quo sanè decipiuntur. Nam imperceptibile est aliquam opinionem esse speculatiuè probabilem, & in praxi tunc amplexari non posse, cum probabilitas practica à speculatiua probabilitate oriatur: ab eaque solum differat, tanquam effectus à sua causa. Id enim quod quis opere exequitur iuste, vel iniuste, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiue iudicauit posse agi licite, vel illicite, cum cognitio speculatiua dirigat voluntatem ad opus. Vnde in praxi tunc amplexari poterit Aduocatus talium Doctorum opiniones, imò fortè melius, quam aliorum, non aded theoreticè sapiendum. Nam illi, qui theoreticè rem plenius examinant, & fundamenta discutunt, melius quoque regulam ad operandum demonstrabunt. Aliàs nihil proderet aliquid, rem sanius percipere, nisi in ordine ad operandum certiore regulam constitueret. Nec oberit, quin horum Doctorum sententia sectari queat, quod magis communiter Iurisperiti illorum mentem non amplectentur, nec iudices iuxta talium opinionem sententias pronuntiant: id enim necessitatem non inducit aliis, quod videlicet contra theoreticorum doctrinam teneantur quoque iudicare, & quia præsumendum sit plures iudicum & Iurisperitorum contra talium theoreticorum sententias iudicantium id agere, quia ex proposito

eorum Doctorum doctrinam non discuffere, sed vnus alterius vestigia, tanquam greges, sequitur. Hæc Sancius *disp. 64. n. 63.* quæ valde sunt notanda; quia multum quotidiana, & in aliis libris minimè obuia.

RESOL. XXVII.

An Medicus si iuxta regulas medicina non haberet medicamentum certum, possit sequi opinionem minus probabilem circa aliquam medicamentum, relicta probabiliori?

Sup. hoc in Ref. seq.

Et quid, si habeat medicamentum certum? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 7.

Sup. hoc cursum in Ref. nor. præterea. §. vi. inter medium & finem, vers. peccat Medicus.

§. 1. Non posse sine labe peccati mortalis, respondet Portellus in *Addit. ad dubia Regularia, ver. opinio eligenda, n. 10.* ubi citat Sotum, & Suarez, quibus ego addo Villalobos in *sum. 1. tr. 1. diff. 1. n. 6.* Vasq. in p. 2. tom. 1. *diff. 64. c. 4. in fine.* Bonac. de *legib. disp. 2. q. 4. punct. 4. n. 22.* Becan. in *sum. tom. 1. tr. 1. c. 4. q. 9. n. 13.* & Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 41.* Ratio est, quia faceret contra debitam charitatem, proximo indigenti exhibendam; quæ petit, vt certiori modo, quo possumus, ei subueniamus.

2. Non desunt tamen DD. qui in hoc casu asserunt, posse Medicum vti opinione probabili. Et ita docet apud Sanchi, *ubi supra.* Azorius *tom. 1. lib. 2. c. 17. q. 11.* Aragonius in *2. 2. q. 62. art. 4. dub. pen. & Salas in p. 2. q. 21. tr. 8. disp. vnica, sect. 15. nu. 158.* quibus ergo addo Montefinum in p. 2. tom. 1. *disp. 29. q. 5. num. 214.* & nouissimè Sancium in *præfatis disputationibus, disp. 44. num. 3. 6.* ubi cum citatis DD. notat, quod si medicamentum esset certum, tunc teneretur Medicus ex charitate, & iustitia illud applicare: quia certum pro dubio relinqui non potest. Ratio verò, quare vti possit opinione probabili, est, quia iuxta suam conscientiam applicat id, quod saluterum probabiliter arbitrat.

RESOL. XXVIII.

An Medicus possit adhibere mortuo medicamentum dubium & sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori?

Et an peccet Medicus qui adhibet medicamentum probabile, cum possit certum adhibere?

Et quid si illud adhibet, de quo vrinque sint aequè probabiles opiniones, quod multum proderit aut nocerit?

Et an, si Medicus in ea esset opinione vt existimaret medicamentum noxium fore, peccet contra iustitiam præbendo illud medicamentum, iuxta opinionem probabilem aliorum? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 132.

§. 1. Respondent aliqui, quod Medicus in casu dubio, an medicamentum salutare sit, vel noxium, non existente alio certiori, & aliunde æger desperetur de vita, licite potest dictum medicamentum præbere. Sufficit etiam vt medicamentum æquè probabiliter sit profuturum, & hæc ex multis tenet Alphonsus de Leone de *offic. Confess. relect. 2. n. 193.* & 194. qui subdit quod si circa medicamenta adhibenda adsint opiniones Doctorum, quarum vna sit probabilior, alia minus probabilis, teneretur Medicus sub peccato mortali sequi probabiliorē, & hoc vltimum differt à primo, quia ibi agitur de ægro desperato, pro cuius remedio offertur vnum tantum medicamentum dubium, an profuturum, vel nociturum. Hic agitur de omnibus ægris, pro quorum remedio offeruntur plura medicamenta, quorum aliud secundum probabilem opinionem tantum est profuturum, aliud secundum

dum magis probabilem. Vnde non solum Medicus tenetur sequi probabiliorem, & tutiorem opinionem, vbi contraria opinio probabilis est, quod medicamentum sit noxium, sed etiam vbi certum sit non nocere, sed fit de eo opinio, quod magis proficit, & ita etiam docent Doctores, quos citavi in part. 1. tract. 1. 3. resol. 7.

Quæ hic est Ref. antecess. dens.

Sup hoc etiam certum in Ref. præcedenti, lib. 6. ante finem.

2. Sed ibi pro affirmatiua sententia non paucos adduxi, asserentes, quando nullum medicamentum est certum, sed varia inter Medicos intersunt opiniones circa medicamenta illi morbo applicanda, & aliunde saltem agroti non est desperata, licere Medico sequi opinionem minus probabilem, relicta probabiliori, quia quod ex probabili ratione efficitur, temeritate, ac imprudentia vacat, ergo & culpa.

3. Nota etiam quod stando in opinione contraria docet Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 41. non esse contra obligationem iustitiæ ex Medici officio debitam, vti opinio illa minus probabilis, sed contra debitam charitatem proximo indigenti exhibendam, quæ petit, vt certiori medio, quo possumus, ei subueniamus. Sicut idem author dicit de Ministro Sacramentorum eligente opinionem minus probabilem. Sed hoc vltimum non admittit Merolla absolute tom. 1. disput. 3. cap. 4. coroll. 5. num. 198. & existimat tunc esse tantum verum, quando Medicus non habet propriam opinionem circa medicamentum morbo applicandum, an sit saluterum, vel noxium, ita vt neutri parti contradictionis simpliciter adhareat, sed solum iudicet vtramque partem esse probabilem ob diuersas aliorum Medicorum opiniones. Nam si ipse in ea esset opinione, vt existimaret medicamentum noxium fore, peccaret contra iustitiam, præbendo id medicamentum, iuxta opinionem probabilem aliorum, sicut dixi num. 162. de iudice, qui fert sententiam secundum aliorum opinionem, relicta propria. Ratio est, quia eo ipso quod infirmus vocat ad se potius hunc Medicum, quam alium, tacite vult ab eo curari secundum propriam opinionem, quia de illius scientia confidit, ergo iniuriam facit Medicus infirmo si det illi medicamentum, quod existimat fore noxium, quamuis opinionem aliorum Medicorum dicentium esse saluterum, probabilem iudicet. Probatur consequentia, nam si iuxta aliorum Medicorum opinionem medicamentum præberet, non tam ipse, quam alij dicerent infirmum curare, sicut diximus supra de iudice, qui fert sententiam secundum opinionem aliorum. Et post hæc scripta inueni circa dubium præsentis resolutionis sic asserere Malderum in part. 2. q. 19. art. 3. disput. 86. §. 7. Peccat Medicus qui adhibet medicamentum probabile cum possit certum adhibere: item si illud adhibeat, de quo vtrinque sunt æquæ probabiles opiniones, quod multum proderit, aut nocebit, etiam si nullum certius adhibere possit, nisi forte in certissimo alioqui aget versetur periculo, cui expediat vel hoc periculoso remedio succurri. Rectè tamen monent DD. potius standum esse experientia, quam opinionibus. Sequitur hæc asseritio satis ex præcedenti; vna enim ratio, quæ vbi urgebatur in medicina spirituali Sacramentorum etiam hic locum habet. Sicut enim ibi Sacerdotis officium postulat, vt certam relicta incerta adhibeat spiritualem medicinam, ita Medicus certissimum remedium adhibere debet, quare si secundum probabiliorem opinionem medicamentum sit lethale, peccat mortaliter id applicans Medicus. Item si dubitet an ne profuturum sit, vel nociturum, etiam si intendat eius virtutem experiri. Neque enim Medicus, vt bene Plinius, potest dilcere periculis agrotum, & experimenta per mortes agere. Imò etiam si probabilis sit non nociturum, sed profuturum, modò verè periculum probabile sit quod nocebit, non licebit eo vti, etiam si certum non suppetat, nisi in casu, quo certissima mors impenderet agro, quo casu existimant etiam illud licere adhibere, quod

probabilis est nociturum, modò verè probabile sit profuturum. Ita Malderus.

RESOL. XXIX.

An qui probabiliter putat rem esse suam, etiam si probabiliter reuocatur ab altero, possit de illa facere occultam recompensationem, si ius suum non possit defendere, coram iudice?

Et quid, si probabilis est rem esse illius, qui illum possidet? Exp. p. 9. tr. 9. & Milc. 4. Ref. 45. alias 44.

§. 1. **Q**uestio est curiosa, & ad illam affirmatiue respondet nouissimè Pater D. Stephanus Spinula Congregationis Somahe in suo eruditissimo Opusculo de Elect. opin. disp. vlt. sect. 7. vbi si alicuius probabiliter etiam dici potest, cum, qui ius probabile habet ad aliquam rem, quæ ab alio detinetur, quod ius in iudicium deferre non potest, posse licet occultè compensationem facere; quia suo iuri ad hoc bene fundato, quomodo potest alia via satisfacere? Debet ergo illud ius haberi pro nullo: in dubio quidem potest, quia in dubiis melior est conditio possidentis; sed in casu opinionis probabilis nonne debet quid plus posse facere? semper tamen intelligo, supposito, quod ex opinione probabilis facti, nempe quod res sit sua, posse habere opinionem probabilem, quod sibi illa sit ad iudicanda, ad eò vt verè sibi deberi, probabiliter opinetur, & licet communis sententia Doctorum videatur esse in contrarium, tamen Cardinalis de Lugo nihil propendet in hanc sententiam, de iust. & iur. disp. 6. sect. 5. vbi etiam notat Doctores contrarium asserentes inconsequentia, quia id negant in vniuersali, & in genere: concedunt autem compensationem occultam cum opinione probabili in particularibus materiis. Videatur dictus Cardinalis loc. cit. vbi soluit omnia argumenta in contrarium.

2. **V**rgeo, si probabilis est rem esse illius, qui non possidet, re delata ad iudicem poterit index, quin debeat à possessore ereptam, illi adiudicare; dictum est enim disput. præced. sect. 6. concl. 2. teneri iudicem sententiarum pro parte probabiliori; ergo si non possit illis ad iudicem deduci, ne qui non possidet, priuatur suo iure, poterit occultè compensationem facere. Insto, poterit index, vel debet pro illo sententiarum. Quare? quia illi debetur res ab alio possessa, si non debetur, non possit index rem illi adiudicare. Neque verò solum debetur post sententiam; sententia enim non facit quod res alteri debeat, sed rem adiudicat alteri. Supponit rem deberi, & ex hoc potero hæc opinionem iuris vti, & occultam facere compensationem. Claudio: Res mihi debetur & quare non potero, ea via, quæ supra ferebat, citra scandalum iuri meo satisfacere?

3. **D**ices. Est veluti axioma in materia iustitiæ, quod à non liquido ad liquidum non datur compensatio; sed ius probabile ad rem non est ius liquidum; ergo non potest fieri compensatio accipiendo rem liquidam. Respondetur: Illud axioma absolute prælatum, si comprehendat etiam iura probabilia, nec in sententia Aduersariorum esse verum; nam concedunt Aduersarij, quod si alicui legatum relinquatur in testamento non solemnè, licet non possit in foro fore legatum repetere, posse tamen occultam facere compensationem; quia probabile est, quod tale legatum de iure nature sit validum, ac proinde probabile est, quod sibi debeatur. Neque enim certum est tale legatum sibi deberi, quia probabilis est aliorum sententia negantium in hoc casu vllam obligationem orti ex iure nature, ac proinde

Terzio qui... proinde asserentium non deberi. Igitur ius ad hoc legatum est tantum probabile, ac proinde non liquidum; & tamen potest occulta fieri compensatio: ergo, &c. Dicendum igitur est, illud axioma valere in dubiis proprie dictis: sicut in illdem tantum valet, quod melior sit conditio possidentis; est enim moraliter sufficienter liquidum ius, quod probabile est. Hucusque Pater Spinula.

4. Et ego in fauorem suae opinionis adducam etiam doctissimum, & amicissimum Patrem Franciscum de Lugo in principis Theologiae Moral. par. 1. cap. 3. qu. 13. n. 100. ubi haec asserit: Secundus casus est de possidente rem, quam probabiliter opinatis esse tuam. Aliqui dicunt te non posse possidentem spoliare re possessa, quamvis probabile tibi sit, & forsitan probabilis, rem esse tuam. Quoniam etsi proprietatis possidentis sit solum probabile, possessio tamen certa est, & idem preponderat tuae probabili proprietati. Ioan. Sanch. disp. 3. n. 42. & disp. 43. num. 51. & seq. distinguit. Si probabilitas sit circa factum orta, scilicet ex probationibus, & testimoniis, dicit non posse possidentem spoliari, nisi per iudicem iudicantem. At vero si probabilitas sit circa ius, v. g. quia tibi per testamentum minus solemne res legata fuit, vel alio titulo probabili competere dicit, seculo scandalo, possite possessorem spoliare, clam auferendo rem: quia possessio praevalet contra dubium negantium, non vero contra probabilem opinionem circa ius: Imò n. 56. subdit, aliquos viros doctos à se consultos voluisse, probabilem etiam opinionem circa factum ex probabilibus testimoniis ortam sufficere, vt possis autoritate priuata, cessante proelus scandalo, non dumque re deducta ad forum contentiosum, accipere rem, quam probabiliter opinaris esse tuam, & illa possidentem spoliare. Quod etiam mihi probabile videtur. Quia possessio nititur proprietate, quae solum est probabilis. Ergo non impedit vsum opinionis contrariae probabilis. In praxi tamen non crederem, rem esse priuatim accipiendam, si iuridice peti possit, & expectari iudicis sententia. Ita Lugo. Sed contrariam sententiam tenent Sanchez in summa tom. 2. lib. 6. c. 3. n. 7. Suarez, de legibus lib. 5. cap. 17. n. 20. Palau tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 6. & Layman lib. 1. tr. 1. c. 5. n. 21. Quibus ego addo Giuniparum de Iure Pontif. disp. 6. q. 6. c. 3. num. 51. & huic negatiuae sententiae ego adhaereo.

RESOL. XXX.

Remissua aliqua opiones Authoris confirmantur. Ex p. 3. tr. 1. & Misc. 1. Ref. 25.

Sup. hoc late in tom. 1. tr. 3. in Ref. 13. & in fine in aliis eius primae not.

1. Quæro primò; An peccata dubia sint necessitatio in confessione aperienda. Nominatim contra me negatiuam sententiam docet Ioannes Caramuel in Theologia fundamentali fundam. 77. n. 1322. à fol. 673. vsque ad fol. 700.

2. Sed hanc opinionem ego saepius reprobauì, & nunc iterum reprobò, ac nouissimè Thomas Hurtadus var. tom. 2. tractat. 12. cap. 1. §. 2. dub. 8. numer. 206. putat talem opinionem neque speculatiuè esse probabilem, & practicè esse temerariam; Vide rationes apud ipsum, & penes me in hac. part. 10. alibi adductas.

3. Quæro secundo; an in rebus venereis detur paritas materiae. Affirmatiuam sententiam nominatim contra me late defendit Caramuel in Theologia fundamentali fundam. 58. num. 1208. à fol. 592. vsque ad fol. 616. Sed ego negatiuam sententiam iterum doceo, & contrariam opinionem nouissimè Angelus Maria Verricelli in quæst. moral. & legal. tractat. 4. quæst. 17. n. 3. vocat per principia intrinseca, siuè extrinseca omni-

no improbabilem, fallam erroneam, temerariam, periculosa, ac scandalosa, & forte grauiori censura dignam. At ego libenter abluco à censuris opinionum, praesertim in sapientissimi, & amicissimi Viri, sufficit mihi tantum meas confirmare; Vide rationes, quas adducit Verricelli, & de hoc ego alibi in pluribus locis; Vide etiam sapientissimum, & amicissimum Antonium Escobar, & Mendoza in 2. editione Lugdunensi sua Theol. Moral. tract. 1. Exam. 8. c. 3. num. 78. qui testatur nostram sententiam esse communem in Schola Societatis, & tandem asserit, Res venerea est; nunquam est parua, & in Theol. Morali magna t. 1. l. 1. sect. 2. P. 2. n. 67. contrariam sententiam vocat fallam, improbabilem ac temerariam.

4. Quæro tertio: An professi nondum in sacris ordinibus constituti, teneantur sub culpa lethali persolvere horas Canonicas? Idem quaeritur de monialibus. Negatiuam sententiam docuisse Caramuelem in Theologia regul. disp. 102. art. 2. n. 1343. cum seq. dixi, sed ipse modò in Theol. fundam. fundam. 53. §. 8. n. 1095. dicit nominatim contra se loquutum fuisse de Benedictinis iunioribus ante praecipuum Abbatis. Sed absolute loquentem Caramuelem impugnat late, & doctè, vt semper solet Pater Bardi in selectis lib. 8. q. 1. §. cum se quen. respondens ad omnia eius argumenta, cuius sententiam tanquam improbabilem fuisse refellit ex ordine Praedicatorum Magister Ferdinandus de la Naua tract. 1. cap. 9. per totum de obligat. Monialium recitandi officium diuinum, quia tractatus omnino videndus est; impressus fuit Cordubæ anno 1621. & lingua Hispanica est conscriptus, & penes me habeo. Vide etiam me citato Bertrandum Loth in Resolut. Theolog. tract. 23. q. 1. art. 8. qui opinionem contrariam temerariam appellat, militat enim contra torrentem Theologorum; sed nouissimè abstinet ab his censuris Tamburinus in Decalogum part. 1. lib. 2. c. 5. §. 1. n. 13. licet me citato Moniales supradictas ad horas Canonicas obliget.

5. Et quidem dato quod Caramuel loquutus fuisset de Benedictinis iunioribus, nego id quod ipse asserit, nempe ante praecipuum Abbatis supradictos non esse strictos ad pensum diuini officij: Nam ratione consuetudinis tenerentur vt ceteri Religiosi; quod euidenter probatur contra Caramuelem ex priuilegio concessio dictis Patribus ab Eugenio Quarto, quod Clerici Professi in sacris non constituti ad horas canonicas recitandas non teneantur, vt obseruat Antonius Hinojosa directorio decisionum Regularium verbo hora Canonica fol. 287.

6. Ergo seculo priuilegio iuniores Benedictini ad dicendum officium stricti erant; An vero dictum priuilegium sit apud illos in vsu, me remitto; Compertum habeo, quod aliis Regularibus, vt alibi probani, per communicationem non erit licitum illo vti. Vide omnino Bardi vbi supra, qui nominatim Caramuelem impugnat, & nostram sententiam solide firmat.

7. Quæro quartò. An ex eo precisè, quod mutuator priuat se possitate repetendi suam pecuniam intra certum aliquod tempus, licite possit aliquid ultra fortem exigere?

8. Affirmatiuè responderet Caramuel fundam. 60. §. 1. per totum, & contendit me non docuisse contrariam sententiam, quoad hoc remitto me ad ea quae alibi dixi improbando talem sententiam, & bene dixit Cardinalis Lugo, me illam non docuisse, & pater etiam in mea part. 1. tr. 8. resol. 48. in vltimis verbis resolutionis; Nunc autem illam iterum refello, & vide praeter Doctores à me alibi adductos, me citato Roccaful. in praxi Theol. moralis tom. 2. lib. 3. de 7. pr. Decalogi cap. 8. num. 799. & Amicum in cursu Theologia tom. 5. disp. 20. sect. 8. n. 133. vbi appellat sententiam contrariam nouam, periculosa, & expositam palliatis vsuris. Et licet

tr. 9. Ref. 28. in fine.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. à Ref. 12. vsque ad 17. in clusure, & in ref. 18. §. vlt. & in Ref. 16. §. Secundo, & §. Ad id & in to. 2. tr. 1. Ref. 87. §. 2. à lin. 5. a vers. Constanter, & in tom. 4. tr. 3. Ref. 20. §. penult. post medium, cursum, ad vers. & ideo.

Sup. hoc priuilegio & aliis in Ref. 6. not. praeteritae §. Sed ego, signanter propè finem, &c.

Alibi in Ref. 7. not. 1. post praeteritam, à principio, signanter ab eius §. 2. &c. Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Ref. 44. 45. & 46. & 1. Ref. 109. §. Ponit. ad medium, à vers. Sed, &c.

licet illam etiam docuerit Philippus de la Cruz in tr. unico de intereff. fol. 7. impresso Martini anno 1637. & lingua Hispanica conscripto; tamen scias dictum libellum fuisse ex ordine supremi Consilij sanctae Inquisitionis ne venale haberetur prohibitum. Ita hic Romae testatus est mihi Illustrissimus, & nunquam satis laudatus Dominus meus D. Franciscus Antonius Diez, & Cabrera nunc merito inter Consiliarios supremae Inquisitionis Castellae annumeratus, maiorum honorum dignissimus. Vnde non approbo ea, quae me citato nouissimè tenet doctissimus Magister Ludouicus Bertrandus Loth in ref. Theol. tract. 9. q. 1. art. 4. tit. 2. qui sententiam Caramuelis probabilem vocat.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. Ref. 76. 77. & 78. & si placet lege alias Ref. posthas in ann. 1. ref. 3. huius not.

9. Quæro quinto An omissio vnius horæ ex paucis confirmat peccatum mortale? Negatiuè respondet Caramuel *ibid.* §. 4. nominatim contra me.

10. Sed hanc sententiam falsam, & improbabilem putat esse Magister Pater Lezana *consult.* 38. nu. 8. & obseruat à sacra Congregatione Indicis fuisse deletam ab opere Marchini de Sacramento Ordinis & me citato, nouissimè insurgit nominatim contra Caramuelem noster doctus Pater Verricelli in *quæst. moral. lib. 8. q. 58. per totam*, in qua hanc sententiam acriter & solide impugnat, & recedit à sententia Caramuelis, quam antea docuerat.

Sup. hoc infra in tr. 6. Ref. 10. §. 1. à lin. 3. & in tom. 1. tr. 7. lege doctri. nam Ref. 131. & Ref. & 99. eius annot. vt melius ab illis possis distinguere hanc quæst. Sup hoc late infra in tr. 6. Ref. 1.

11. Verùm circa ea, quæ etiam nominatim contra me adducit doctus Caramuel *ubi supr. in Theol. fundam. circa bestialitatem, sodomiam, & mollitiam*, an differant specie, & de prohibitione mollitiei, & fornicationis, remitto Lectorem ad Epistolam Patris Angelii Bossij impressam nouissimè Lugduni 1653. & directam ad Caramuelem post editam suam Theologiam fundamentalem, in qua Epistola Bossius seipsum defendit, & consequenter etiam me, qui suam sententiam contra Caramuelem iam docueram, vide etiam Bertrandum Loth in *resolut. Theol. tr. 16. q. 4. art. 2. per tot.* in quo nominatim contra Caramuelem late probat cum communi, & certa sententia fornicationem esse intrinsece malam, ita vt attentio solo iure naturæ, sit peccatum mortale. Idem docet nouissimè Pater Tamburinus in *Decalogum part. 2. lib. 7. cap. 1. §. 2. n. 1.* etiam nominatim contra Caramuelem insurgens.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6.

12. Circa verò ea, quæ asserit contra me *fundam. §. 3. §. 1. & 3.* de non assumenda occupatione impossibili

bili cum recitatione Officij, vide Bonacinam de *bono Relig. Canonis disp. 1. q. 6. punct. 2. n. 3.* qui citat Suarez, & Filliucium, quibus adde Martinum de San Ioseph in *Non. Confes. 10. lib. 2. tr. 11. de orat. n. 13.* vbi sic ait: El que tiene obligacion de rezar por orden sacro, & renta Ecclesiastica no queda ocuparse voluntariamente en officio, que impida el rezar; porque haziendo lo contrario, sera querer no rezar; pero si ay necesidad graue y necessaria para el bien Proprio, & del proximo, podrá admitir se meciante ocupacion quando parezca que es mas agradable à Dios, que la del rezar; que todos los preceptos humanos no obligan con tales circunstancias. Ita ille, qui etiam cum Suarez, & alijs vbi supra asserentibus de ieiunio admittit cum Diana ex-cepta in contrarium adducta à Caramuele, & aliam deest esse adesse disparem rationem inter illa, & calum de admittente occupationem incompossibilem cum officio diuino, illa enim videntur impedienda remota, & per accidens; istud vero proximum, & per se. Et quando ponuntur illa impedienda in alijs exemplis à Caramuele, præceptum ieiunij non adest ergo.

13. Et hæc dicta sufficiant in superioribus resolutionibus defensionis causa circa ea, quæ in sua Theologia fundamentali obseruauit contra me Iohannes Caramuel. Dixi defensionis causa, nam alij nonquam ausus fuissẽ Calamum exacueri contra sapientissimum Virum indissolubili amicitia vinculo mihi coniunctum. Diana enim Caramuelem tanquam Magistrum venerat, & vt Amicum carissimum ex totis precordijs diligit, scitque vicissim ab ipso non minus reuerenti, acore, & calamo plusquam meretur passim laudibus extolli, vnde licet inter ipsos aliquando dissident intellectus, obstrictæ tamen, ac deuictæ semper remanent voluntates; Semperque Diana Caramuelem, & Caramuel Dianam peramabit.

14. Nota hic tamen Caramuelem in Theologia Fundamentali plura non definire, sed illa dubitanter & interrogatorie tantum proponere, & post hæc scripta edidit alteram partem Theologiæ Fundamentalis in qua facit, quod ego optaueram in *resolut. 1.* huius tractatus, dissoluendo, & discendo, vt ipse asserit Nodos Gordios primæ Partis, & mutando sententiam, & in multis alijs spero quod in posterum faciat.

In indice primo huius Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 1. Vbi inuenies alias plures diffie. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Resol. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 1. de Opinione probabili.

TRACTATUS SECVNDVS DE CONSCIENTIA DVBIA ET ALIQVID DE ERRANTE.

RESOLVTIO PRIMA.

An sit licitum operari cum conscientia dubia speculatiue, & non practice?

Et notatur, quod licet ad recte operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita, vt excludatur omnis formido oppositi. Ex p. 4. tr. 3. Ref. 1.

ET RVS Lorca in 1. 2. D. Thom. agens de actibus humanis, *disp. 37. mem. 1.* inceptam esse putat distinctionem inter dubium speculatiuum, & practicum; verùm quia omnes DD. illam admittunt; ideo respondeo ad quæsitum affirmatiuè, quando sufficiens diligentia

adhibita fuit ad vincendum dubium speculatiuum, & quando subest rationabilis causa, suadens variæ practicæ, seu hîc, & nunc iudicium speculatiuum. Exempli gratia, si bona fide res possidens incipiat dubitare, an res illa sit aliena, quod est dubium speculatiuum, teneat diligentiam adhibere, vt veritatem assequatur, & que præmissa, nec veritate detecta, potest licite cum retinere, & practicè hîc, & nunc non dubitare, non obstante dubio speculatiuo, quia melior in pari causa est conditio possidentis, vt patet ex *reg. 61. de reg. iur. in 6.*

2. Notandum est hîc obiter contra Paulum Lysman *lib. 1. tr. 1. c. 5. §. 1. n. 3.* quod licet ad recte operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita, quo excludatur omnis formido oppositi, vt